

LITERÁRNA SENICA

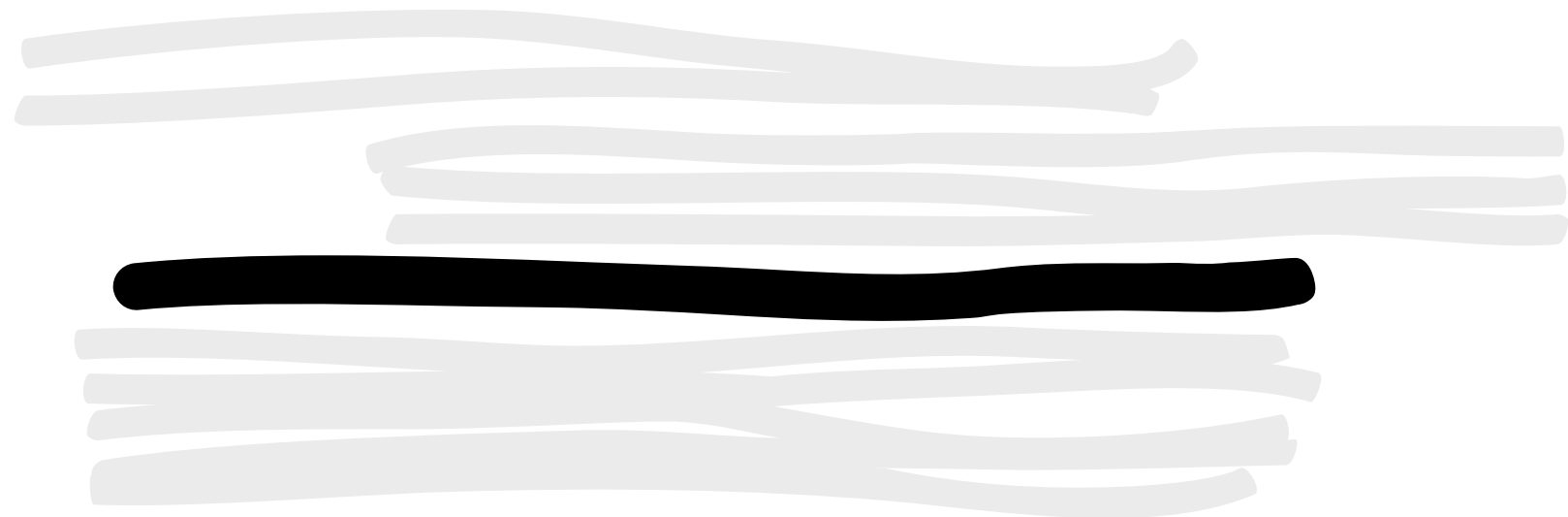
Ladislava Novomeského

2020

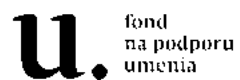
Bulletin víťazných prác **XXXIV.** ročníka autorskej súťaže

LITERÁRNA SENICA

Ladislava Novomeského **2020**

Trnavský samosprávny kraj
Záhorská knižnica Senica
Mesto Senica
Spoločnosť Ladislava Novomeského Bratislava
Literárne informačné centrum Bratislava

Obsah:

Ladislav Novomeský: Krásny deň	4
Výzva, ktorá môže posunúť vpred	6
Čas letí jak vtáci nedozierni	8
Zhodnotenie ocenených prác	14
Laureáti XXXIV. ročníka	18
Výber prác poézia	20
Výber prác próza	40

Bulletin víťazných prác z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Ladislav Novomeský

Krásny deň

Pôvaby toho mesta počítal som
na prstoch smelých veží,
keď dole slnce,
slnce jak v krvi
po lakte máčalo si ruky vo Vltave
a domy sa ho báli v tŕňach trasľavých.

Potom som stromoradím kráčal dole k mestu,
šťastný, že zjavil sa mi zmysel tejto scény,
blažený z poézie,
ktorá nám odhaľuje skryté mená vecí,
tajomstvá javov,
podstatu sveta.

Ale i rozosmiaty tŕňou vydesených domov;
ako len môže takto strachom roztriasť zdanie,
predstava bez podstaty?

Konečne to je to:
že v nás sú, v nás sú strašidlá i víly,
ich hrôza, moc i krása,
svet celý, ktorý desí nás
i teší.

Dubiská v stromovisku, ktorým som šiel k mestu,
si skladali z hláv zlaté koruny,
pod nimi prichádzali ľudia prostovlasí
s klobúkmi v ruke
a v krčme na nábreží,
kde som si sadol spísať o tom správu,
si všetky pivá strhli biele čapice.

– Dobrý deň!

Krásny deň!

Ladislav Novomeský

Výzva, ktorá môže posunúť vpred

V roku 1986, keď Literárna Senica Ladislava Novomeského začínala, nosili mladí zvonové rifle a boli hrdí na svoje kazetové magnetofóny. Svet sa delil na metalistov a depešákov, Madonna spievala o krásnom ostrove. Tí šikovnejší mali pevnú telefónnu linku a čísla sa vytáčali na kruhovom ciferníku. Literatúra prišla o Jorge Luisa Borgesa i Jaroslava Seiferta a vybuchol Černobyl.

Uplynulo mnoho rokov.

Ak by som tento text písala v úvode roka 2020, uviedla by som niečo v zmysle, že dnes už do banky nemusíme chodiť osobne. Že ak potrebujeme nejakú informáciu, stačí sa pripojiť. Že telefóny bez antény a bez kábla nosíme vo vrecku nohavíc. Že nepoznáme pojem nedostatkový tovar a ak dostaneme chuť, objednáme si čokoľvek aj z druhej polovice zemegule. Že na dobrú knihu nemusíme stáť pred kamennou predajňou zvanou Kníhkupectvo.

Že svet sa vyvíja, a tak to má byť.

Keď sme uzatvárali minulý ročník LSLN, ten nadchádzajúci XXXIV. sme vnímali ako ročník zmien. Viedli sme debaty s účastníkmi, pýtali sa, čo sa im na LSLN páči a čo by sme mohli robiť lepšie. Chceli sme, aby súťaž v roku 2020 spájala dlhoročnú tradíciu a zostala prítlačivá i pre nastupujúce generácie. Zmeny sme zakomponovali do štatútu súťaže: termín uzávierky sa posunul na polovicu septembra, prihlasovalo sa elektronickou prihláškou a súťažné práce posudzovala odborná porota anonymne bez toho, aby vedela, kto ich napísal. Iniciátormi uvedených zmien sme boli my, organizátori.

Tento text však píšem začiatkom novembra 2020. V časoch núdzového stavu, v časoch, ktoré možno o pár rokov budeme označovať ako *časy korony*. Zmeny, ktoré sme pripravili ako organizátori, neboli nič v porovnaní so zmenami, ktoré iniciovala *ona*.

Zatvorila kultúrne inštitúcie, školy, úrady, obchody a prinútila nás hľadať iné cesty a cestičky, než na aké sme boli zvyknutí. Ak sme chceli zostať navzájom v kontakte a neobmedziť svoj svet na štyri steny, objavili sme všetci, dokonca aj tí, pre ktorých bol doteraz menej známy, virtuálny svet.

Aj vyhodnotenie tohto ročníka Literárnej Senice bude virtuálne. Po prvý raz sa slávnostné vyhodnotenie nekoná ako osobné stretnutie nadšencov literatúry, poroty, hostí a organizátorov. Po prvý raz ocenenia doručí výhercom Slovenská pošta alebo kuriér, po prvý raz sa hodnotiace semináre budú konať online.

Menia sa podmienky, v ktorých žijeme, mení sa LSLN. Meníme sa my všetci. Jedno však zostáva – potreba tvoriť, potreba vyjadriť sa umeleckým slovom, potreba vyrovnáť sa prostredníctvom umenia s dňom vo svete i v našich životoch.

Svet sa vyvíja.

Zmeny môžu ochromiť. Alebo byť aj výzvou, ktorá posúva vpred.

Silvia Sameková
riaditeľka Záhorskej knižnice

XXXIV. ročník Literárnej Senice Ladislava Novomeského 2020 v číslach

	I. kategória	II. kategória	III. kategória
Poézia	10 autorov, 30 básní	16 autorov, 50 básní	26 autorov, 103 básní
Próza	28 autorov, 31 textov	11 autorov, 13 textov	27 autorov, 46 textov

CELKOM 118 autorov, 273 prác

Čas letí jak vtáci nedozierni

Literárna Senica Ladislava Novomeského je opäť o rok staršia. A bohatšia. Nielen o nové tváre, čerstvý vietor v plachtách slovenskej literatúry, ale aj o nové skúsenosti a výzvy – tak pre súťažiacich, ako aj organizátorov. Na nasledujúcich riadkoch predstavíme tých, ktorí sa Literárnej Senice zúčastnili v roku 2019. A nielen to – ich tvorbu odborná porota ocenila prvými miestami.

Dodávame, že Martin Melicherčík získal prvé miesto aj v aktuálnom XXXIV. ročníku.

Lenka Želonková

foto: Rudo Steskál

Martin Melicherčík

foto: Míra Materna

Lenka Želonková, 1. miesto, III. kategória – próza

študentka Prešovskej univerzity

Je členkou Spišského literárneho klubu a dôležitú úlohu v jej živote zohráva aj hudba – spev, hra na klavíri a gitare. Literárne súťaže považuje za dobrú formu, ako o sebe dať vedieť svetu a zároveň získať spätnú väzbu. Ešte minulý rok nám prezradila, že by raz chcela dať dokopy všetok svoj *autorský zmätok*. Ak všetko pôjde podľa plánu, budúci rok jej vyjde kniha. K autorom, ktorí sú pre ňu inšpiráciou, patria Dušan Mitana, Dušan Dušek, Charles Bukowski. Majú podľa nej niečo spoločné, avšak u každého sa to objavuje v inej intenzite: indiferentnosť voči zásadám spoločnosti, ktoré stavia proti jednotlivcovi. Nedávajú jednoznačnú odpoveď. Literárnym dielom, ktoré Lenku ovplyvnilo, je *Stepný vlk* od Hermanna Hesseho. Ako povedala, hlavná postava bola ňou a ona ním. Dokázať sa vymaniť nielen z konvencií sveta, ale aj seba samého, považuje za najväčšie víťazstvo.

Od Vášho víťazstva v LSLN 2019 uplynul rok. Ak sa v myšlienkach vrátite späť, čo Vám napadne?

Porota pri rozboře prezradila o mojej práci také veci, ktoré som si sama nevšimla. Cenu som si vážila o to viac, že som bola čerstvou prváčkou na vysokej, teda som bola vo svojej kategórii najmladšia.

Takže literárne súťaže áno či nie?

Bez literárnych súťaží by som viac prokrastinovala. Beztak odovzdávam práce takmer permanentne v deň uzávierky. Úspešné umiestnenie v súťaži je povzbudením, je uistením, že to, čo robíte, robíte dobre a mali by ste v tom pokračovať. Taktiež je zrazu celkom jednoduché a prirodzené, že na jednom mieste sa stretne toľko ľudí milujúcich literatúru. Prajem si, aby bolo takýchto príležitostí ešte viac.

Poslať svoju literárnu prácu do súťaže znamená počítať s prípadnou kritikou. Ste typ autora, ktorého konštruktívna kritika znechucuje alebo naopak, skôr Vás motivuje a učí Vás trpezlivosti?

Dielo, ktoré vyprodukuje, je také vaše malé dieťa. Prirodzene, že máte sklon ho chrániť. Nikto nechce počuť, že jeho dieťa nie je dokonalé. Kritika v pravom konštruktívnom zmysle slova je však neuveriteľne plodná. Pokorí, možno zabolí, ale napokon dá silu dozrieť. Umenie je však tak krehké, že nevlastní absolútnu pravdu. A koniec-koncov, rodičom vášho diela zostávajú vy.

Martin Melicherčík, 1. miesto, III. kategória – poézia

art-direktor

Už z jeho povolania vyplýva, že sa aktívne pohybuje v oblasti vizuálneho umenia, grafického dizajnu a takisto hudby. Literárnej tvorbe sa venuje približne 25 rokov. Zúčastnil sa mnohých literárnych súťaží, bol finalistom súťaže *Básne* (2012, 2016) i jej slovensko-českého updatu *Básne SK/CZ* (2017). Podobne ako Lenka, aj Martin považuje za svoj cieľ knižný debut. Inšpiráciu hľadá u súčasných i nežijúcich autorov, nerozlišuje, či ide o domácu tvorbu alebo nie. Dokonca aj u tých, ktorých nedočíta, keď ho knižka prestane baviť. Zaujímajú ho aj autori náučných textov, nielen tých umeleckých. Baví ho autenticnosť, schopnosť vtiahnuť a zaujať čitateľa, zručnosť, štýl, téma.

Od Vášho víťazstva v LSLN 2019 uplynul rok. Ak sa v myšlienkach vrátite späť, čo Vám napadne?

Literárne súťaže – ak sa v nich pohybujú ľudia, ktorých akýmkoľvek spôsobom rešpektujem, mi nevadia. Obzvlášť, ak získam cenu. Ale nechcem, aby to vyznelo nafúkané. Je to proste lichotivý feedback. Na druhej strane, dostal som cenu, čo s ňou?

Takže literárne súťaže áno či nie?

Pre mňa bol úspech v literárnej súťaži (asi pred desiatimi rokmi) dôvod sa k písaniu vrátiť. Začínajúci autor zachytí signál, že môže začať na sebe pracovať. Vydali mi vďaka tomu nejaké texty, zavolali na čítačky, spoznal som ďalších píšucich ľudí, chcú mi vydať knihu, dostalo sa mi záujmu, ktorý by som inak nemal. Prínosom je rozhodne *to ostatné*, čo úspešná účasť v súťaži prináša. Samotné *súťaženie*, napríklad v poézii, je absurdné. Ale súťaž nemusí byť cesta pre každého. Pre mňa to bola príležitosť.

Poslať svoju literárnu prácu do súťaže znamená počítať s prípadnou kritikou. Ste typ autora, ktorého konštruktívna kritika znechucuje alebo naopak, skôr Vás motivuje a učí Vás trpezlivosti?

To je veľmi osobná otázka, každopádne, ak je kritika konštruktívna, nemala by znechucovať. Lenže pravda je aj to, že autori a kritici žijú v dvoch rozličných svetoch. V jednom je dôležité veriť svojmu vnútornému hlasu (a najsť ho), v druhom ide o vieru vo vnútorný hlas, ktorý hovorí, že treba komentovať hlasy iných. Navyše vždy je

Minuloročný porotca Dušan Taragel sa pre náš zborník vyjadril, že čítanie považuje za dôležitejšie než písanie. Súhlasíte?

Vyskytnú sa aj také vzácne prípady, ktoré usúdia, že čítanie je zbytočný krok, a preskočia ho. Ale ani vlčie deti Amala a Kamala nevedeli chodiť po dvoch, lebo sa to nemali od koho naučiť. Častejším problémom je to, že ľudia čítajú, ale knihy bez hodnoty. Tie sa potom stávajú ich vzorom vo vlastnej literárnej činnosti a produkujú sa ďalší potomkovia *lacnej* literatúry. Nikdy nevyhynú.

Je podľa Vás v súčasnosti na slovenskom knižnom trhu dostatok kvalitnej pôvodnej literatúry?

Vždy sa dá nájsť kvalitná literatúra, iba je ťažké sa zorientovať v literárnom bordeli, ktorý nás zasypal. Vnímam silnú polaritu období. Pred prevratom vládla striktná až úzkostlivá cenzúra, dnes je to sloboda, ktorá prerástla do chaosu. A obávam sa, že táto polarita nevznikla iba na pôde umenia.

Literárna Senica Ladislava Novomeského sa prehupla do svojho XXXIV. ročníka. Čo by ste jej zaželali?

Nech literatúra zostane najväčším krížom, aký musíme niesť. A ten prináša toľko bolesti, koľko krásy.

to aj veľmi osobné. Pre autora, keď kritiku číta, pre kritika, keď stretne autora niekde v bare.

Nie som za prehnajú politickú korektnosť, ale veľmi záleží na formulovaní kritiky. Nehovoriac o tom, že poznáme veľa prípadov z histórie, keď sa kritici škaredo mýlili. A samozrejme, mali aj pravdu. Aj dnes je to tak. A keď počúvam verbálne vyjadrenia literárnych kritikov, vždy zaznie aj prosté *páči/nepáči*. Kritici sú tiež len ľudia. A čitateľa. Každému sa nechcem *páčiť*.

Minuloročný porotca Dušan Taragel sa pre náš zborník vyjadril, že čítanie považuje za dôležitejšie než písanie. Súhlasíte?

Počul som o tejto urban-legende. Jej šíreniu napomáha určite aj fakt, že nevieme nič o cieľovej skupine – ľuďoch, ktorí si kupujú napríklad poéziu. Sú to priam až mýtické bytosti. Kto by sa už takémuto výskumu venoval? Poézia je predajne neziskový žáner. V kníhkupectvách je vytláčaná do zadnejších a zadnejších poličiek a z návštevnosti literárnych festivalov sa legenda môže zdať pravdivá. Ale keby aj... Nevidím na nej nič zlé.

Je podľa Vás v súčasnosti na slovenskom knižnom trhu dostatok kvalitnej pôvodnej literatúry?

Otázka asi nesmeruje k tomu, či vôbec existuje. Teda, myslím si, že je, ale treba ju hľadať. V kníhkupectve, ktoré mám najbližšie pri dome, so mnou hrajú niekoľko rokov takú hru, volá sa „Nájdí oddelenie s poéziou“ a neustále menia pravidlá tejto hry. Kým kedysi malo oddelenie svoju žánrovú cedulku a menila sa len vzdialenosť od vchodu a šírka poličky, dnes už nájdenie pár knižiek s poéziou pripomína geo-catching. A to je pekná metafora aj akéhosi osobného hľadania čitateľského zážitku. Samozrejme je fajn všímať si aj názory literárnych súťaží, ale to sú skôr akcie venované samotným autorom než verejnosti. Uvedomujem si, že výraznejšia propagácia literárnej akcie v agresívnom mediálnom priestore je náročná (a to nemyslím len finančnú stránku veci). Takže asi sa to presúva na web cez vydavateľstvá, *do it yourself* festivaly, trhy a hlavne cez ľudí, ktorí radi čítajú.

Literárna Senica Ladislava Novomeského sa prehupla do svojho XXXIV. ročníka. Čo by ste jej zaželali?

Neustále rastúcu úroveň, finančné zabezpečenie a veľa kreatívnych prispievateľov.

Keď básne spájajú

alebo Tajomné chodníčky poézie

V XXXIV. ročníku Literárnej Senice Ladislava Novomeského sa opäť stretlo niekoľko generácií básnikov – tých, ktorí už majú čosi odpísané, i tých, ktorí hľadajú svoje nevyšliapané (či dokonca zatiaľ nikým neobjavené) cestičky k poézii. Aj napriek vekovému rozdielu majú však čosi spoločné – témy, ktoré, ako sa zdá, trápia autorov (a básnikov obzvlášť) neustále. Nakoniec, veď to je i jednou z úloh poézie, jej poslaním – reflektovať to, čo sa okolo nás deje, čo nás trápi, upriamovať našu pozornosť na to, ako žijeme, ako sa správame, aké sú naše vzájomné vzťahy.

Hneď prvú kategóriu tohtoročných ocenených prác ovládli básne odrážajúce tie najzákladnejšie ľudské pocity – pocit osamelosti, odcudzenosti, nepochopenia, strachu zo smrti a nenaplnených vzťahov. Objavujú sa i otázky súvisiace s našim pôvodom, angažované básne reflektujúce morálno-etické princípy súčasnej spoločnosti, respektíve ich porušovanie, a dokonca i piesňové texty či poézia odrážajúca život na sociálnych sieťach.

Bez lásky nieto poézie. Bez poézie nieto lásky. Je nevyčerpatelným zdrojom inšpirácie, veľkým otáznikom i výkričníkom, alfou a omegou našej existencie. Svoje o tom vedia i autori ocenení v rámci druhej kategórie. Tí nám predstavili lásku v rôznych podobách – ako krehkú, mlčanlivú či iracionálnu. Objavujú sa i motívy vetra i búrky, ktorá na jednej strane predstavuje hrozbu a zánik, na druhej strane však formu očisty. Po búrke je všetko čisté, voňavé, a to nielen v prírode, ale aj v našich dušiach. Veľmi zaujímavým motívom v druhej kategórii je odkaz na grécku mytológiu – originálne spracovaný motív panteónu gréckych bohov.

Tí, konkrétne jeden z nich – Thanatos, čiže boh spánku a smrti – sa objavuje v ocenených prácach tretej vekovej kategórie. A opäť (veď ako inak) dopĺňa a definuje lásku, ktorá nám okrem potešenia spôsobuje i množstvo bolesti spôsobenej stratou. Znovu sa stretávame s motívmi bezbrehej, absolútnej lásky, lásky, ktorá oslepuje a s ňou súvisiacimi procesmi vzniku a zániku – nim je podriadená tak príroda, ako aj naše životy.

Našli sa i autori, ktorí vzdali hold jazyku a literatúre ako dôležitým prvkom dotvárajúcim či utvárajúcim identitu človeka – jeden z nich zaslúžene získal Cenu predsedu Trnavského samosprávneho kraja za originálne poetické spracovanie tém a motívov klasickej ruskej literatúry, ktorá má stále čo povedať aj dnešnému človeku.

Próza

Iný autor, iný svet

Prvú kategóriu, v rámci ktorej tento rok odborná porota prvé miesto neudelila, ovládli poviedky spadajúce skôr do žánrov ako napríklad mystery, fantasy, sci-fi či dokonca hororová rozprávka – niektoré z nich, tak ako napríklad poviedka, ktorá sa umiestnila na druhom mieste, tieto žánre aj zaujímavým spôsobom kombinovali. Stretávame sa v nich s atribútmi a motívmi, ktoré žánre charakterizujú, napríklad prekliatie, tajomný náhrdelník, čarodejnice a iné rozprávkové bytosti, stroj času.

Našli sa však aj prózy odrážajúce našu každodennú realitu a každodenné vzťahy. Či už vzťahy k sebe samým, k okoliu, alebo tie súrodenecké. Čo je v istom zmysle prekvapujúce, už v tejto, vekovo najmladšej kategórii, sa objavuje poviedka s veľmi explicitne zobrazeným motívom smrti a samovraždy.

Autori v tejto kategórii majú okrem žánrového zamerania spoločné ešte čosi – vedľa pôsobivo pracovať s atmosférou a gradáciou deja.

V druhej kategórii suverénne zvíťazila poviedka autorky, ktorá na poli mladej slovenskej literatúry nie je žiadnym nováčikom. Porota ocenila predovšetkým jej zmysel pre detail, štylistickú vyzretosť, prácu s jazykom a predovšetkým fragmentárnosť, ktorá čitateľa udržuje v neustálom napätí a ktorá utvára dynamiku samotného príbehu.

Na druhom mieste sa umiestnila autorka, ktorá do XXXIV. ročníka zaslala dve rozsahovo dlhšie poviedky. Kým v prvej spracúva expedíciu do Himalájí a dokazuje, že vie veľmi pekne pracovať s dávkovaním napätia, v druhej sa zameriava na aktuálnu problematiku pandémie – prostredníctvom hlavnej postavy sleduje osudy lekárov v prvej línii a dopady pandémie na ľudské osudy.

Tretie miesto patrí poviedke, ktorá sa od ostatných tak trochu líši už len tým, že má v sebe dávku humoru. Čitateľa svojším spôsobom núti zamýšľať sa nad tým, kde sa vzal obyčajný bozk. A to nielen z filozofického, ale i historického hľadiska.

Dej víťaznej poviedky v tretej kategórii sleduje život dievčaťa od predškolského veku až po štúdiá na vysokej. Fragmentárne členenie textu bez zbytočného psychologizovania, v ktorom sledujeme vzťahový svet hlavnej hrdinky (najprv nevinný, detský, očarujúci až po násilný v neskoršom veku) vedie čitateľa k naozaj prekvapujúcej pointe.

Na druhom mieste v tretej kategórii sa umiestnila poviedka pripomínajúca svojím spracovaním prózy magického realizmu. Objavuje sa v nej oscilácia medzi snom a skutočnosťou, ktorú umocňuje prítomnosť detského rozprávača, hodnotiaceho svet okolo seba, a predovšetkým svoj vzťah k staršej. Svet dieťaťa, ktoré trpí zvláštnym psychickým problémom, je citlivo a funkčne dotváraný aj z hľadiska lexikálneho.

V duchu tajomstva, mágie a osudovosti sa nesie i poviedka, ktorá získala tretie miesto. Na malom priestore spoznávame svet hlavnej hrdinky bojujúcej s osame-

lostou. Hoci vôbec netušíme, prečo je osamelá, čo zintenzívňuje pocit sklúčenosti, pozorný čitateľ v závere, pripomínajúcim v istom zmysle rozprávku, možno odhalí pravý dôvod jej nešťastia.

Cenu LIC získala poviedka spracúvajúca problematiku babysittingu. Hlavná hrdinka – žena v domácnosti, ktorá má sama svoju rodinu a problémy, je denne konfrontovaná prostredníctvom malého čínskeho dievčaťa nielen s odlišnou kultúrou, ale aj problémami, ktoré pri strážení cudzieho dieťaťa môžu vzniknúť.

Hodnotenia členov poroty spracoval Matúš Nižňanský

XXXIV. ročník

Literárna Senica Ladislava Novomeského 2020

Odborný garant súťaže: **Peter Jaroš**
Predseda poroty: **Miroslava Vallová**
Členovia poroty: **Dana Podracká**
Eva Tomkuliaková
Soňa Uriková
Marek Vadas

POÉZIA

Cena predsedu Trnavského samosprávneho kraja
Peter Šipoš, Topoľčany

I. kategória

1. miesto: Natália Lovászová, Horná Kráľová
2. miesto: Marianna Ibrahimí, Topoľčany
3. miesto: Emma Mikulcová, Vráble
Čestné uznanie: Šimon Tomášik, Borinka

II. kategória

1. miesto: Katarína Čanecká, Skalité
2. miesto: Marína Hluchá, Košice
3. miesto: Miroslava Gerová, Košice
Čestné uznanie: Patrícia Kmeťková, Senec

III. kategória

1. miesto: Martin Melicherčík, Bratislava
2. miesto: Mirka Košťálová, Mojmírovce
3. miesto: Pavol Fekete, Košice
Čestné uznanie: Silvia Hajdúová, Rožňava

PRÓZA

Cena Literárneho informačného centra
Ľudmila Magdolenová, Prievidza

I. kategória

1. miesto: neudelené
2. miesto: Hana Vorobelová, Prešov
3. miesto: Johanka Mokráňová, Bratislava
Čestné uznanie: Dorota Anna Mračková, Bratislava
Barbora Mihalkovičová, Modra

II. kategória

1. miesto: Emma Vičanová, Piešťany
2. miesto: Lucia Herceková, Hlohovec
3. miesto: Jozef Lukačovič, Trnava
Čestné uznanie: nebolo udelené

III. kategória

1. miesto: Mária Juríková, Piešťany
2. miesto: Andrea Bercik, Košice
3. miesto: Ema Jacková, Rimavská Sobota
Čestné uznanie: nebolo udelené

Výber prác

POÉZIA

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Cena predsedu Trnavského samosprávneho kraja

Peter Šípoš

Galantnosť na ruské motívy potrebuje polia

Slečna

moja situácia je naliehavá
s odvolaním sa na F. M. Dostojevského
ktorého naozaj na počiatku milovala
krotká sestra jednej potvory
a mala aj dcéru
požiadal by som vás o ruku
ako krotká jeho
lebo v onej ruke ohrievate silné dôkazy z tridsiateho júna
a vaše prsty mi ochotne ukazujú
biele vysvedčenie so štíhlosťou na samé jednotky
postavu do prútika a spôsobnosť
akou sa dá správať v parku
kde drevo stratí kôru iba kvôli iniciálkam
obetuje ju ich zvečneniu a ešte
hodinám kalokagatie
aby ste sa v úhrne (teda v najčistejších pohnútkach)
toho všetkého pretavili
a moja situácia sa upokojí
lebo tak dúfam že nič
od vás proti mne nejestvuje

Oh

je to k neuvereniu
možno ste iba niekto medzi mláďaťom líšky
a vlčicou na koľaji do Vladivostoku hoci
pohľadom oveľa vyzretejšia ako v tomto grafikone
vypárate rušeň
kone sa budú ťahať za vami
pretože intonujete zodpovedne
naprieč všetkými predmetmi
a tak múdro ani čo by sa nehlásili prázdniny
v pokoji by ste mohli mať o dvadsať viac
na tejto magistrále budete taká krásno-mladá ako dnes

vlci vás neprestanú naháňať
a za jazdy začnú naskakovať
do vašich júlovo kmitajúcich chvostov

Nemajte mi to za zlé

a nemajte pre mňa odpoveď
siliaceho sa vetroplacha v kvasnicovom veku
ktorý vás nedecentne pošle do hája
nik – on čo nedokáže cítiť od briezky po briezku
ani náznak jadrnejšieho Šiškina

Ja si trpezlivo počkám

na vašu záruku
opakujem: na vašu záruku
F. M. Dostojevskij (ale mladší)
to prikladám zasa moje uistenie
(lebo dnes ho takmer nevidno)
PS: vážne a bez hazardu
s predsudkami a potom už bez nich bude možné
vrátiť vodu do priehlbín a výhľad na Azovské more
(niekedy v júni niektorého storočia)

1. miesto

Natália Lovászová

Cítim

Opantávaš moje zmysly.
Nadobúdam pocit, že všetky zmizli.
Stále dookola vravíš to isté.
Tvoje slová sú ako nové desatoro.
Ostatné je klamlivé a hmlisté.

Akoby si vedela, že nebudem vzdorovať.
Že sa zlomím, poddám.
Nechám odrovnať.
Myšlienku po myšlienke deformuješ a meníš.
Cítim, ako sa z toho tešíš.

Experimentuješ na mne ako na laboratórnej myši.
Koľko vydržím a koľko po tom všetkom zo mňa zvýši.
Lepkavou pavučinou klamstiev si ma obmotávaš.
Každé tvoje sladké slovo sa pravdou stáva,
keď ma v opare nevedomosti pomaly pochovávaš.

Okupuješ moju myseľ.
Vytváraš paranoidné predstavy a dávaš im zmysel.
Stávaš sa stále viac reálnou a hmotnou.
Neodchádzaš.
Zostávaš so mnou.

Ťaháš ma dole.
Nemáš v úmysle pustiť ma nadýchnuť sa hore.
Chytá ma panika pri predstave,
že som len ďalšia tvoja bábika.

Hostiteľ

Držíš ma.
Cítim to pevné zovretie na zápästí.
Vytvárajúca sa modrina.
Z kostí zostáva len prach.
Zasypávaš ma ako lavína.

Nepúšťaš ma.
Tlačíš na mňa viac a viac.
Potrebujeteš si vydobyť svoju dominanciu.
Ukázať, kto je tu pes a kto pán.
Aj vlk vie, že najslabší je sám.
Chceš ma mať presne tam.
Nenecháš ma.
Nenecháš ma odísť.
Nikdy.
Nedovolíš, aby stopy po tebe vymizli,
aby som zabudla.
Pokračujeme v tom ďalej.
Ďalšia modrina pribudla.

Tichá vojna

Sama staviam steny svojej vlastnej cely.
Izolujem sa.
Svoje telo, svoju hlavu.
Nepúšťam sem žiadne vnemy.
Zostávame nemí.

Žiadne okná, žiadne dvere.
Svetlo namontované nie je.
Skrývam sa v kocke tmy
rozmyšľajúc o tom, kto sme „my“.

Mám pocit, akoby som sa topila.
V prázdnej miestnosti bez svetla a vody.
Je tu tesnejšie ako v mojej hlave.
Aj napriek všetkej snahe...

Liečim sa na samotke,
v hlučnom dave.
V nemom stave.
Mieria na mňa moje zbrane.

2. miesto

Marianna Ibrahimi

Diaľničná čiara

(hudobný text)

1. Rútim sa rýchlosťou do neznáma,
život delí len diaľničná čiara.
Minulosť strážia na nebi hviezdy,
budúcnosť sa mi do kufra zmestí.

Ref. 1: Rútim sa, rútim, cesta je prázdna,
čakajte na mňa, na jedného blázna.
Rútim sa, rútim, do neznáma,
chaos v mojej duši neprestáva.

2. Skôr než stratia sa na nebi hviezdy,
musím nájsť miesto, kde slnko hniezdi.
Keď mesiac dá hviezdám bozk na dobrú noc,
nebo postráži moju minulosť.

Ref. 1: Rútim sa, rútim, cesta je prázdna,
čakajte na mňa, na jedného blázna.
Rútim sa, rútim, do neznáma,
chaos v mojej duši neprestáva.

3. Rútim sa rýchlosťou do neznáma,
život delí len diaľničná čiara.
Minulosť hviezdy a mesiac uspali,
budúcnosť má ešte masku na tvári.

Ref. 2: Rútim sa, rútim, cesta je prázdna,
čakajte na mňa, na jedného blázna.
Rútim sa, rútim, do neznáma,
ticho v mojom srdci ma uspáva.

Liečba

Keď padáš
nauč sa lietať.
Lekári nemajú čas
na odreté kolená.

Už nikdy

Už nikdy
spánok do štrnástej.
Pokazil sa budík.
Teraz šteká...
... aj moje srdce.
Keď nie som
pri mojom
ničiteľovi spánku.

Dôvera

Bol to celý prameň vlasov.
Máš v ruke nožnice.
Zostal jediný vlas.
Je to na tebe!

3. miesto

Emma Mikulcová

Nepodstatná spomienka

Sedí v tieni stromu.
Číta knihu a plače.

Sedí, nad ňou týči sa strom.
Rozmýšľa nad slovom dom.
Budova – tú má. No má aj domov?
Miesto, kde ozývajú sa len hádky.
Dá sa to nazvať domovom?
Miestom, ktoré má byť plné lásky?

Sedí v tieni stromu.
Len sedí a predstavuje si.

Stojí na moste...
... na samom kraji.
V mysli rodí sa jej pekná mienka.
Urobí krok vpred,
... už chýba len jeden...
Vtom napadne ju spomienka, ako tu už raz bola,
aj vtedy plakala.
Prečo, si už nepamätá.

Jej myseľ si je vedomá svojej moci.
Vie ju využiť.
Skočí,
ľudia za ňou plačú ešte dlho do noci.
Teda aspoň si to myslí.

Otvorí oči.
Sedí pri strome.
Rozpomína si na ten sen.
Bol to len sen.
Tak počkať...

Sen alebo spomienka?

Posledná kapitola

Len kráčam bez duše...
Nechutí mi jesť.
Keď pomyslím na to, čo všetko zniesla som,
a čo mám ešte zniesť.

Ide z toho hrôza a strach,
keď myslím na to, čo som prežila,
po chrbte mi behá mráz.
Je strašné, keď si uvedomíte hrôzy tohto sveta,
keď si uvedomíte, že to bola posledná pirueta...
... vášho života.
Len otočíte stranu a zistíte,
že to bola posledná kapitola.
A vy si poviete, že ich tam bolo aspoň milión.
Áno, bolo, ale niekto ich zmazal.

Niektorí vraví, že sme z maľby,
iní že sme bábky na špagátoch.
Podľa mňa sme z knihy, ale...
Píšme si svoj vlastný príbeh, vraví sa ľahko.
Ale spraviť to už ide ťažko.
Pretože tú ceruzku, ktorá to píše, ovláda niekto iný,
niekto nevyspytateľný,
niekto, kto bez problémov zmaže polku knihy.
Už zostalo len jedno slovo.
To slovo znamená koniec, a ja to viem.
Bojím sa ho prečítať.
Počkať! Za tým slovom sú tri bodky.
Môže mať aj koniec pokračovanie?

1. miesto

Katarína Čanecká

Mlčanlivá láska

Na skúškach nezložím svoje srdce,
iba ak by príliš horelo pod nohami.
Kódom civilizácie je pochopenie,
a tak stojím v daždi a iracionálne
milujem nepochopené...
V daždi bosá a predsa suchá
omylnosťou svojho hmatu
Ťa počúvam v kvapkách
a bojí sa ti ublížiť priamo,
a tak Ťa ľúbim ticho
a už hneď zrána.
Ak ma opustiš,
pustím slané more,
neviem, či príde potopa.
Asi sadnem na prvé lietadlo,
všetko ti poviem hneď
alebo radšej až po smrti...?
A tak Ťa ľúbim v tichosti,
lebo iba tak Ťa smiem ľúbiť.

2.

Mala ilúzie na harfách
Rozvešala prádlo, vymetala
Prázdne holoruby žala v podvečer
Prestierala stresovým návalom
Metamorfovala v zemských hĺbinách
On stál prikovaný pod ťarchou osudu
Zmietla ich vlna
Vlnobitie je ako láska
Narastá keď sa blíži k brehu a potom sa
Rozpleskne na kameni

3.

Zem sa kotúlala po mojom tele,
moje vlasy rástli spolu s trávou
a so stebkami obilia, došlo na žatvu,
svieti zelená a ty predsa stojíš
na rozhraní ciest života a vyberáš
medzi láskou a medzi smrťou,
nepočítaš oblaky, len si upíjaš
z raňajšej a asi už aj včerajšej kávy,
ja viem, miloval si ma
ráno a aj včera.

2. miesto

Marína Hluchá

Čo zanechal zajtrajšok

prehrmel letný hurikán
terasové vetriská objali holú kožu
zmoknutá
v tričku od zmrzliny
zomknutá slanými okruhliakmi
pod túto krehkú neistotu
by som sa podpísala aj tisíckrát

našiel si ma konečne
more presakuje cez póry
odlieva ma preč

xxx

psí brechot sa rozplýval do tmy
vymeriaval relatívnu vzdialenosť
od neznámej chodkyne k pánovi
vrčaním nadobúdame pocit všemocnosti
blížkosť zvierata a pána
v noci stráca svoju podstatu
ľudstvo sa pýta, ktorý bastard je ktorý
s každým krokom pripravení skočiť
niekedy som aj ja bývala taká dravá
teraz už na zblúdilcov zo zásady
nebrešiem
stiahnem sa zo zvieracej kože
byť pánom je mi proti srsti

3. miesto

Miroslava Gerová

Očista dažďom

Sedím na balkóne a čakám na búrku,
vo svojich rukách držím zvyšky mojej polorozpadnutej duše.
Čakám na ňu, pretože vo svojom vnútri tajne dúfam, že zmyje všetko to zlé,
všetko zlé, čo ma zasiahlo ako prudko vystrelený šíp z kuše.

Čakám na búrku, lebo tajne dúfam v očistu.
Čakám na dážď, lebo dúfam, že zo mňa vypudí mojich vnútorných démonov.
Čakám na kvapky, ktoré budú bubnovať pod svojimi oknami, lebo utíšia moje myšlienky.
Čakám na vôňu po búrke, lebo chcem cítiť aj niečo iné než len strach a bolesť.

Stále sedím na balkóne a cítim utešujúci vánok pred dažďom,
nohy mi visia z balkóna, aj keď byvam na prízemí a vyzerám ako pako.
Sledujem ľudí, ktorí netúžia po očiste a radšej sa skrývajú pod
pršiplášťom, vidím muža, ktorý nadáva, že práve dnes si vzal to sako.

Ľudia potrebujú očistu, aj keď ju nechcú,
ja ju chcem, aj keď ju pravdepodobne nepotrebujem.
Cítim zívajúcu samotu a prázdnotu,
možno preto radšej sama so sebou než s ostatnými stávkujem.

Je to dlhodobý problém mojej mysle.
Často mám pocit, že moja myseľ žije svoj život,
aspoň časť mňa naozaj a neustále žije.
Ak by sa moje spomienky premenili na cukríky, boli by sladké aj kyslé,
tak ako aj tajné kúty mojej mysle.
Som si však istá, že mám oboje rada.

Čakám na búrku, aby osvietila moju myseľ.
Čakám na dážď, aby veselo zvlnil moje vlasy.
Čakám na kvapky, aby dopadali na moju tvár a naplňali ma šťastím.
Čakám na vôňu po búrke, ktorá ma naučí opäť žiť a dýchať.

Búrka

To, ako sa ohýbajú stromy a lámu stromy
počas búrky,
mi pripomína naše duše
počas života.

1. miesto

Martin Melicherčík

Varovanie pred večierkom v lepších časoch

Varovanie

Chyt' ma za ruku zvesenú
z kresla, v ktorom čítam
všetky tie básne siahajúce
až do prítmnia špinavých výčapov
v štýle miestností na pitvanie,
típi mi na hrudi cigaretu dňa
po nervóznej jarnej prechádzke
cestičkami boja o pohodlie,
kamera tu práve sníma
makro-detail zaváhania, sníma
nápis na stene Opatrnosť
nás ničí – aj to je v tých veršoch,
výstraha pred mlčaním,
žiadajúca psie dni o akciu,
o aférky, ktoré preletia,
akoby ani nikdy..., nikdy neboli
vo vlastnej tichom prehriatej
izbe s kreslom uprostred noci,
končiaca sezóna tu kosí
trsy štipľavej trávy, ticho vytláča
nekorektné vtipy, dusí
smalltalky o testovaní, flirtovanie
s pouličnou umelkyňou,
čo si telo ničí hrou na bicie,
vraj do konca roku vyhynie
polovica slov.

Pred večierkom

Bežne trvá týždne než vynikne
tá krása výhod z nevýhod,
než sa hlava oslobodí

a oči odcudzia, postavia sochu
strhávaníu sôch, všetko rozloží sa
do atómov, ktoré to zase raz skúsia spolu,
napadne konečne sneh do rána
a večierky tohtoročnej zimy –
niečo medzi Last Christmas a
severskou krimi –, skončia
s pozitívnou bilanciou priorít
vo vlastných trpkých vesmíroch.
„Smiechom dáva najavo
svoju plodnosť“, povie on.
A ona? Váha. „Priťažké, keď
prinajhoršom umrieme...“,
je to len verš, výsek z obdobia,
poslušne uzavretý v kapsuli,
s pilotom na kokse vedúceho svoj stroj
okom tornád. Na začiatku je báseň,
na konci koniec. Čo na tom
mať rád?

V lepších časoch

Najsmutnejšie graffiti vo vesmíre
taguje na letokruhy mesta
ťažké roky meniace
miestne baletky na nepoznanie.
Objav nadhľadu zabolí...,
každých štyridsať sekúnd
zločinci či svätci odmietajú liečbu
– všetko, čím boli v náručíach,
zázrak, že ešte niekto žije,
že pery na rannom vetre pália,
pravdepodobnosť nesamozrejmosti
pošle z času na čas špinavý odkaz,
pár pankáčov sa hystericky rozrehoce,
driemajúci klokan v tieni
prižmúri oči... – čo je teraz, je.
Opustená pláž už nechce nikdy nikoho
– toľko o vášni z lepších časov.
O blúznení v supercelárnej búrke,
o mladých milencoch, ktorých
aj v drahom diskrétnom hoteli vysnorí
neodvratná smrť.

2. miesto

Mirka Košťálová

Stretnutie s popolom

Vrážam do popola
stávam sa pahrebovo zvedavou.
Nechcem byť o nič ukrátená.
Túžim sa obliecť do ohňa
a usmiať sa tak aby som si podmanila všetky iskry.
Mala by som vytvoriť trasu
dym sever juh popol západ
aby som sa nestratila v cudzom ohnisku.

Túžim splynúť s dymom.
Obliecť sa do vyhasnutých slov
a ráno si vymeniť pohľad s pahrebov
dúfajúc že do mňa vdýchne tvoju hladnú tvár.

Cúvaj do smädných úst

Pozdrav zuby
a popros ich o šálku trpezlivosti.

Možno sa ti pošťastí a nebudeš musieť rátať
kvapky do nášho najbližšieho stretnutia. A možno
sa obaja spamätáme
odopneme pás spomienok
a vystúpime z prítomnosti
ktorá volá po hlasných farbičkách.
Nebudeme rátať kroky
vyberieme si z očí lahostajnosť
a dýchaním zaplníme ticho
ktoré obviazalo našu krv.

3. miesto

Pavol Fekete

Generačná

Kráčal som neobmedzene
po vonku.
Bolo teplo, bez tieňa.
Vlčie maky nešetrili ópium
na abstraktnú lyriku.
Biela vata opustila púpavy
a vo vzduchu lietali
malí parašutisti.
Slnko vypálilo oči slnečniciam,
ktoré bezhlavo otáčali
ťarchou tisícich semien.
Medzi stebkami
sa objavili zárodky
roztrúsených generácií,
ktoré sa milujú a množia
už milióny rokov.
Ostal som stáť.

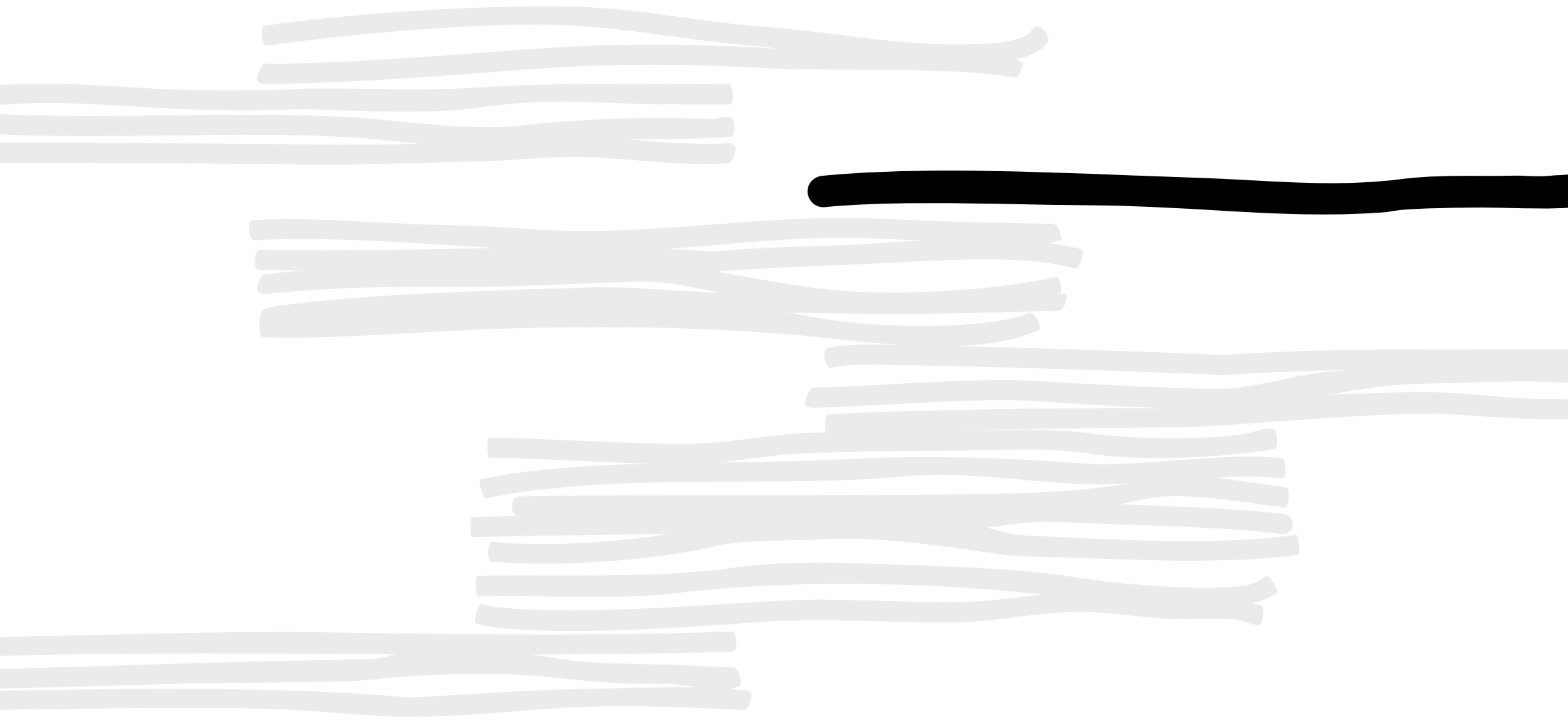
Šumenie

Je zabehnuté slovo
v apostrofoch
vysokého falzetu
tancujúce v balerínach
na doskách secesného teátra
či rekvizita
schovaná v kulisách

Stačí len
vysadiť dvere z pántov
a hľadať v povetrí
to svoje vlastné
jedinečné ššš umenie

Výber prác

PRÓZA

Ľudmila Magdolenová

Dva týždne s Eunice

Eunice nie je Sienkiewiczova Eunika. Nie je krásna blondínka, s lesklými zvlhnutými vlasmi. Eunice – všetci to vyslovujeme Junis – je škaredá. Predné zuby jej trčia ako zajacovi, odstávajú jej uši a hlavu ma veľkú ako melón. Aj keď vezmeme do úvahy, že je to dieťa, osemročné čínske dievča, neprídeme k inému záveru. Celé predkolenia jej špatia jazvy, malé po rozškriabaných vyrážkach, aj dlhé, od členku až ku kolenu, ako keď sa celou rukou poškrabiáš na lýtku a na chvíľu ti na nohe zostanú štyri pásy, po každom prste jeden. Junis sa toľko škrabala, až jej pásy na snedom lýtku stmavli a vytetovali sa do kože. Vyzerá, akoby ju niekto v detstve sústavne mlátil drevenou palicou po nohách, ale ona vraví, že to má z alergie na mlieko. Aj ruky má doškriabané, ale na tie sa dá pozeráť.

Junis bude s nami tráviť Vianoce.

Peniaze. Je to zvláštne, nemať svoje vlastné peniaze. Hoci teda, v manželstve je všetko spoločné a tak, ale potom prestane chodiť materská a ja si nemôžem kúpiť tú drahú blbosť bez frflania.

No a tiež smutné položenie pani Wang vo mne brnká na altruistickú strunu.

„Keď ste boli na dovolenke, dala som Junis k pani Bergen. Prísna pani.“ Pani Wang zdvihne ruku v päť a zatrasie ňou. „Nemohla som ju tam vodiť skoro ráno, a tak u nich spala. Každý večer plakala.“

„Neplakala.“ Junis súcha nohami a pozerá do zeme.

„Ale áno, plakala. Už ju tam nechcem dávať. Mohli by ste aj teraz?“

„Asi áno. Musím sa dohodnúť s Matejom.“

23.

Na nasledujúce týždne som sa celkom pripravila. Toto bude prvýkrát, čo Junis zažije Vianoce a ja som motivovaná ukázať jej všetky tie krásne veci, samozrejmosti ako pečivo alebo ozdobený stromček. Jediný predmet v ich byte, ktorý pripomína sviatky, je adventný veniec vyrábaný v škole.

„Mama mi nedovolí zapáliť sviečky, aby sme nezačali horieť.“

Nechám ju začať náš a do pozadia púšťam koledy. Jingle bells, jingle bells...

„Ale veď to poznám, to je ako Zimetschtern han i gern!“ teší sa Junis a ja prepínam na miestnu verziu. „Es schmöckt zwaar immer guet, Wänn öpper bache tuet, Aber de feinschti Duft isch Wienchtsguetzliluft...“

„Pusti ešte Lo a Leduc!“ Junis sa v našom byte udomácnila. Už posledné týždne mi

hovorila, ako sa na Vianoce teší. Tancuje po izbe a rapuje a ja som optimistická, bude to dobré.

„Najprv mier, potom vojna, potom zmier,“ zhodnotil to kamarát Anbu, keď som im v lete opisovala, aká tichá bola Junis prvý deň u nás. Za celý deň povedala možno tri slová, hrala sa s Tinkou a ja som rozmýšľala – za toto mne niekto platí? Veď ona robí babysitting pre mňa, nie naopak!

No o týždeň, keď sme išli do kostola, plula a skákala ako pes. V kostole sa vrtela, vyskakovala zo sedadla, pýtala si jesť a šušťala papierikom od müsli tyčinky. Cestou späť do mňa hádzala černice a ja som ju chytila a rozotrela jej dve po tvári. Hneď potom ma premožli výčitky, že som sama ešte decko. Obe sme stíchli a zvyšok dňa sme prežili v takej čudnej odmeranej atmosfére.

Ale ďalej už panoval zmier. Pani Wang si prehodila šichty tak, aby mala víkendy voľné a moje opatrovanie bolo už len ranné vypravádzanie do školy. O siedmej u nich odomknúť, zaklopať Junis na izbu. V obývačke počkať, kým sa oblečie a umyje. Zobrať ju k nám a dať jej raňajky. Nič zložité. Za toto mne niekto platí?

24.

Stromček pripravujeme trochu na poslednú chvíľu. Chcela som taký v črepníku, čo nám cez rok bude produkovať na balkóne kyslík a na druhé Vianoce ho znovu vystavíme v obývačke, ale ako ho z obchodu odtrepať bez auta? Dávam to Matejovi za úlohu začiatkom decembra, až nakoniec ten stromček dnes ráno donesie. Teda nie ten, ale obyčajný, so stojanom. Vysoký asi meter a bez špičky. Osadí ho a potom sa utiahne do niektorého kútika prázdninovať. Pobyť Junis u nás toleruje, ale nebude do neho nijako zasahovať. Ak chcete ísť von, choďte. Ak chcete piecť, pečte. Zoberie si tablet a slúchadlá. Prinesiem z pivnice škatuľu s ozdobami.

„Môžete to s Tinkou ozdobiť,“ vyberiem jedno plastové, nerozbitné srdiečko a zavesím ho. Junis tiež vyberie srdiečko a zavesí ho na vedľajšiu vetvičku. Vyberiem ďalšie a umiestnim ho na inú stranu stromčeka, „Pozri, takto ich vešaj, rovnomerne, nech sú zo všetkých strán.“ Ale Junis ho zase zavesí na vetvičku vedľa mňa, a tak radšej zapnem koledy a odchádzam variť naše sedemchodové štedrovečerné menu. Hlavne žiaden kapor, z ktorého som vždy zjedla len trojobal. Rezne budú.

„Frau Šášá?“ prichádza za mnou Junis po dvoch minútach, „môžem si dať ešte koláčik?“

Už od včera si ju kupujem čokoládovými guľkami a ona ma za to chváli, že varím lepšie ako jej mama, lebo jej mama nevie nič upiecť, ani navariť.

„Jéj, schnitzel,“ poteší sa, „to jedávame v škole!“ A už mi chce len zavádzať v kuchyni, pozeráť sa, čo robím. A Tinka za ňou.

„Podte ešte zdobiť ten stromček,“ odvádzam ich naspäť do obývačky, ale nie, aspoň kokosové guľičky mi bude guľať.

„Frau Šášá?“ pýta sa po troch guľičkách, „nemáte doma fimo?“ Fimo je plastelína, ktorá sa po vymodelovaní upeče a stvrdne. Viem to, pretože mi o nej hovorí už dlho.

„Nemáme.“

„A môžem si ísť domov zobrať?“

Ideme zobrať fimo, a potom mi už nezavadzajú v kuchyni, ale pozerajú na tablete, ako sa modelujú Pokémoni.

Po obede sa ich pokúsím ešte nalákať na ozdobovanie stromčeka. Zavesím háčkovaného anjelika. „Pod, teraz ty,“ nechám ju zavesiť ho, kam chce, bez komentára – tak to bude stromček autentický, ozdobený deťmi. Ale Junis naberá obrátky, vyťahuje ozdoby zo škatule a keď odídem do kuchyne, vrhá ich po stromčeku zo stredu izby, či sa nejaká zachytí.

V tejto fáze už pozerám, o koľko minút má prísť pani Wang. Hlavne nech jej nemešká vlak, ešte mám pripraviť tri chody.

Zvoní načas. Podávam jej menu zabalené do misiek. „Ochutnajte, čo sa u nás jedáva na Vianoce.“

„Níee, ešte nechcem ísť domov,“ Junis sa uteká skryť do spálne. Dobré vie, tam za ňou mama nepôjde.

„Junis!“ kričí na ňu z chodby.

„Poď Junis,“ skláňam sa k nej pod posteľou, „veď zajtra prídeš zas.“

25.

Štedrá večera sa nám poriadne natiahla. A kým sme ešte obvolali rodinu, Tinka mala hrozne červené oči. Potom uložil Matej mňa na štedrovečerný stôl, medzi tanier a nedojedený siedmy chod.

Ráno Tinke tečie z očí hnis. Najprv sa utešujeme, že sú to len karpiny, ale nie, je to hnis a červené oči ledva otvorí. Stieram jej hnis vreckovkou, ale keď začne plakať, že nevidí, pripadá mi pohotovosť ako najlepší nápad. Tinka nechce ísť s tatom. Junis nechce zostať doma bezo mňa. A ja odmietam sama prestupovať medzi vlakmi a trčať v nemocnici s jedným hnisavým a jedným cudzím dieťaťom. A tak ideme všetci. Rýchlo nás zbalím, podobným spôsobom ako na výlet. Každému fľašku s vodou, ovocnú kapsičku, ryžové chlebičky. Kničky, malé bábiky, samolepky. Matej si vo vlaku stane obďaleč, nasadí si slúchadlá.

Junis sa na výlet celkom teší.

„Ešte som nikdy nebola v nemocnici,“ hrdí sa, keď sa dozvie, že my už cestu dobre poznáme. Pád z gauča, prsty zavreté v skrinke, narazený členok, opisujem jej jednotlivé návštevy. Uvažujem pritom, či sme takí nepozorní alebo takí úzkostliví. Tinka začne mrnčať a ja zahajujem animačný program knižkou o zvieratkách. Tinka vydáva zvieracie zvuky a Junis ich pomenúva po nemecky a čínsky. Na strane domáce zvieratá pomenuje všetko. Na strane v lese začne habkať. Radšej mi menuje rodinných príslušníkov. Mama je máma, stará mama je nainai, starý otec je jéjé.

Zdá sa mi to, alebo pri otcovi trochu zaváhala? „Bábá.“

„Ja tiež nepoznám všetky slová,“ prizná sa na strane savana. Aké zvláštne, nepoznať zvieratá v materinskom jazyku. Nepozná ani čínsku abecedu, znaky nevie písať ani čítať.

Ako sa ukáže v čakárni, čítať nevie ani po nemecky. V knižke, kde slová striedajú malé obrázky, dopĺňa len obrázky. Aspoň, že ju to baví, kým nás prijmu na centrálnom registri. Potom sa rozdelíme, ja s Tinkou na ošetrovňu, Junis a Matej do čakárne

plnej hračiek. Po hodine nás prídu pozrieť. Nie, zatiaľ doktor neprišiel. Po druhej hodine ju už pozrela sestrička. Potom nám klopkajú každú pol hodinu.

„Je tu nudá,“ mrnčí Junis. Len tak pre mňa, keď Matej odíde kúpiť bagety.

Nakoniec odchádzame domov s tým, že máme Tinke do očí kvapkať slaný roztok.

Večer dostanem zimmicu a horúčku vyše tridsaťosem. Praskla škrapinka, ktorá ma celý deň držala pohromade, a kým sa trasím pod perinou, vracajú sa mi zábery z nemocnice a obavy, ako v takomto stave zajtra zvládnem Junis. Pre istotu napíšem o teplote pani Wang.

26.

Vianoce, to je práve jeden darček. Keby učiteľka na rodičovskom povedala, že má Junis extra dobré výsledky, dostala by darčeky dva. Ale bolo to tak na jeden.

„Najviac by som chcela plyšového Charizarda,“ listujeme si počas decembrových rán v brožúrke hračiek, ktorá pristála v každej schránke. „Alebo toto,“ ukazuje na pokémonovú hru. „Ale to je veľmi drahé.“

Hľadám pred Vianocami v obchode tú drahú pokémonovú hru a ako naschvál je vypredaná. Majú ešte pokémonové kartičky, tie už doma má, aj žetóny. Okrem toho majú množstvo ružových hračiek s koníkmi, poníkmi, jednorožcami, Annou a Elsou, ale tým všetkým Junis pohádza. Čím viac sa jej mama snaží podsunúť niečo dievčenské, tým viac odporuje. Nechce si dať narásť vlasy, nechce si ich dať česať, nechce si obliecť šaty – s tými nohami by aj tak vyzerali príšerne.

Kúpim jej teda pokémonové kartičky a fimo.

„Aha Junis, niečo ti prišlo aj pod tento náš stromček,“ snažím sa navodiť atmosféru, ale ona už nie je malé dieťa – vidno, že to čakala. Šklbne papier a tvári sa sklamané.

„Pokémonových kartičiek už mám plný album.“ Vlažne si prezrie, či je niektorý Pokémon silný alebo vzácny.

„Fimo,“ povie na druhý darček.

Mrzí ma, že tá pokémonová hra bola vypredaná.

Tinka strká Junis pod nos svoj legový vláčik. Našťastie mi do rána horúčka ustúpila, a tak si s nimi staviam kolajnice a tunel. Kým nachystám obed, už zasa naberá obrátky, vozí na streche vlaku Pokémonov a zostreľuje ich dole.

„Fuuj Frau Šašá, Tinke treba vymeniť plienku,“ príde mi ohlásiť.

„Je Tinka chlapec alebo dievča?“ pýta sa ma pri prebaľovaní. „Dievča, veď vidíš,“ poodstúpim, aby videla. Sústredene sa pozerá. „Lebo taký pupok mávajú chlapi. A má krátke vlasy.“

Vôbec neviem, čo mám povedať. Je možné, aby v druhej triede nepoznala pohlavné rozdiely? Mám jej ich vysvetliť? A večer bude mame hovoriť o penise a čo si pani Wang o mne pomyslí?

„Je to dievča, Junis.“

Pani Wang príde s krabicou nejakých zvoncov. „Včera vám nebolo dobre,“ vysvetľuje. Pozvem ju dnu a pani Wang rozloží zvonce po stole. Sú to skôr umelohmotné banky so závitom, od malých ako prst po veľké ako päť. Vysvetľuje mi, že keď cítim

bolešť, je to preto, že do tela vošiel studený vzduch. Na bolestivé miesto preto treba prišraubovať zvonec, aby studený vzduch zase vytiahol.

„Vždy mi to pomôže na kríže alebo na brucho.“

Nebolí ma ani jedno ani druhé, ale požičané zvonce si nechám. Večer s nimi Matejovi robím cucfleky na brucho.

27.

Divní. Ona, jej mama, aj ten čínsky dedko, čo sa v kruhu prechádzal po detskom ihrisku. Predtým, ako u nás pani Wang v júni zrazu zazvonila, som vídala Junis šuchtať sa popri starej mame alebo starom otcovi, špičky skrúcajúc dovnútra.

Nikdy sa na ihrisku nemiešam do hry druhých detí. No na Junis som raz nakričala. Spolu s chlapcom triafali naschvál loptu do malého dievčatka, chlapcovej sestry, čo sa s nimi chcelo hrať. Dievčatko už malo slzy na krajíčku a ja som v sebe bojovala – také podlé správanie! Vtedy ma loptou trafili. Zúrivá som vybuchla, „Ak okamžite neprestaneš, zazvoním tвоеj mame a tá tu bude v jednej sekunde!“ A ona mi bez strachu pozerá priamo do očí: „To vymyslel on.“

„A ty nemáš svoju hlavu?!“

Srdce mi bilo ešte aj na večernej lekcii jogy, katastrofické scenáre, teraz bude mať Tinka na ihrisku nepriateľov a keď vyrastie a bude môcť chodiť sama na ihrisko, určite ju budú tieto deti šikanovať.

Odvtedy vždy, keď išla Junis okolo mňa, vysielala som k nej zamračenia.

Pani Wang zazvonila asi o dva mesiace.

„Môj otec je chorý.“ Rodičia jej pomáhali, kým bola v práci, ale teraz odchádzajú na terapiu do Číny a ona nevie, kto bude Junis ráno vyprevádzať do školy. Ona musí o pol piatej odchádzať do roboty. Videla, že mám dieťa a bývame v tom istom vchode, a tak si myslela, no, koľko by som chcela, aby mi zaplatila?

Počúvam a čudujem sa, aká náhoda, že mi táto pani prišla pred dvere ponúknuť robotu aj možnosť byť ich záchrancom. Hoci si o Junis myslím, že je podlá, budem to robiť. Za hocikolko, to je v poriadku, len teda, „Musím sa poradiť s manželom.“

Nie, podlá možno nie je. Len trochu zanedbaná.

Prečo, dokelu, nie je ani štipka snehu? Prší a tak sa len hráme s vláčikom, a kým varím, pozerajú dievčatá videá o modelovaní Pokémonov. Deti na tablete, to je pre mňa synonymum rodičovského zlyhania a vnútorne sa za to bičujem, až kým poobede nedávam Tinku spať a pravidelne zaspím spolu s ňou. Vtedy Junis, ktorá je nerada sama s Matejom, zalezie s tabletom za gauč a pozerá si videá o modelovaní Pokémonov sama. Matej sedí na gauči a pozerá si svoje videá. Tento týždeň na Junis prehovoril, len keď driblovala s veľkou fitloptou a keď mala video pustené príliš nahlas.

„Matej je trochu prísny,“ príde mi raz potichu povedať. „Vy nie ste vôbec prísna... Zostaňte taká.“

„Poslúchala?“ pýta sa pani Wang každý deň, keď príde Junis zobrať.

„Ale áno,“ odpovedám každý deň. „Pekne sa hrali.“

„Ja viem, že neposlúchala... Vy ste príliš dobrá... Musíte byť na ňu prísna,“ hovorí nahlas, tak, aby ju Junis počula, hoci sa zas schováva v niektorom kúte.

Potom mi rýchlo podstrčí peniaze za tento týždeň.

„Nesmie vedieť, že Vám platím,“ povedala mi potichu hneď na začiatku. „Inak by k Vám nechcela chodiť.“

„Ale to je veľa,“ namietam, keď mi dáva viac, ako sme sa dohodli. Keďže sa neviem sporiť medzi dverami, najprv jej ten nadbytok hádzem naspäť do schránky.

Dnes sa nenechá odradiť. „Nie, zoberte, to je pre Vás. Viete, moja rodina nie je chudobná.“

„Junis, musíš poslúchať, inak pôjdeš zase k pani Bergen,“ dohovára jej, keď ju dovediem do chodby.

„Ty nič iné nevieš, iba ma strašiť pani Bergen,“ odvrkne Junis a pochoduje domov.

30.

Junis ešte spí, keď ju prídem vyzdvihnúť. Sadnem si v obývačke a obzerám zariadenie. Je tu tma a neporiadok. Malý stolík a malé taburetky sú prehodené dečkami. Deky je aj na gauči a akýmsi zamatovým prehozom je zakrytý aj keyboard v rohu izby. Junis na ňom vie zahrať jednu čínsku melódiu.

„To ma naučil starý otec,“ hrdí sa vždy.

Zariadenie tvorí ešte polica s vystavenými tanierikmi a suvenírmi, stôl, dve skrinky a obývací zostava s televízorom. Na skrinkách, pod televízorom a na stole sú rôzne uložené kopy novín a letákov do zberu, pokresleného a postrihaného papiera. Rozťahujú sa tu nožničky, lepidlá, fixky, ceruzky a vlastnoručné výrobky – žraloky, náčrty Pokémonov, kalendár. Drevený svietnik, hlinené misky, trblietavý kvetináč – to všetko vyrobila Junis na hodinách tvorivých prác pre špeciálne nadané deti.

„Ak škola zaznamená u dieťaťa talent v nejakej oblasti, je povinná umožniť mu v danej oblasti dodatočnú výučbu,“ dočítala som sa na stránke o kantónálnom školskom systéme.

„Hej, tie hodiny nám odporučili, už keď nastupovala do školy,“ konštatovala pani Wang bez záujmu, keď som obdivovala, že Junis chodí na hodiny pre špeciálne nadané deti. „Ona stále, aj keď bola takáto malá,“ ukázala na Tinku, „musela robiť niečo s rukami.“ Zamračí sa. „Stále si pozerá akési návody na YouTube. A keď jej dám knižku, nech si radšej číta, nechce.“

Keď Junis nakoniec vstane, ukazujem jej podivný objekt, ktorý som si v obývačke všimla po prvýkrát. „Junis, čo je toto?“ Vyzerá to ako mucholapka obalená vankúšom.

Junis sa zahanbí. „To je... To vyrobila stará mama... Keď som neposlúchala...“ naznačí úder na zadok.

Na chodbe ma už čakajú noví Pokémoni.

„Frau Šaša, mohla by som si ich u vás upiecť?“

„Jasné.“

„A prečo si ich neupečieš doma?“

„Tak. Mama hovorí, že to je drahé stále púšťať rúru.“

Už nie som tak motivovaná, ukázať Junis krásu Vianoc. Bez snehu ma opúšťajú nápady, čo by sme ešte mohli robiť. Kufríky na tvorivé dielne, ktoré som pre ňu mala pripravené, si vyskladala za jedno doobedie. Pečieme Pokémonov, hráme sa v blate na dvore a ja sa utešujem tým, že mám zajtra narodeniny a možno mi Matej pri tej príležitosti pomôže. Skúsím si vypýtať raňajky do postele.

31.

„Frau Šaša, pozvete ma dnes na oslavu?“ pýta sa Junis a uždibáva si z croissantov rozložených na posteli.

„Nie, Junis, dnes tam budú iba samí dospeláci.“

„A moju mamu pozvete?“

Zaváham. „A kto by bol s tebou doma?“

„Veď ja by som už spala. Ale aj tak bude unavená z roboty... Ale keď mala Tinka oslavu, to bola sranda.“

„Môžeme aj tebe prichystať, keď budeš mať narodeniny.“

„Asi nie... Ja som ešte nemala nikdy oslavu.“ To by totiž išla aj na oslavy všetkých detí, ktoré si pozvala. A mama by každému musela kupovať darček. A to by bolo drahé.

Ideme do obchodu nakúpiť na večer. Junis hovorí, že mi chce vyrobiť darček, a tak prihodím jeden tvorivý kufrík – sadu na výrobu snežítka. Doma sa hneď pustí do výroby plastelínového snehuliaka v malom poháriku. Odpadne z podstavca a metly ako ruky sa mu odlomia. Napriek tomu je s ním veľmi spokojná a chce si ho zobrať domov.

„To je predsa darček pre mňa,“ pripomeniem jej.

„Aha,“ vráti ho naspäť a ja sa automaticky cítim zle, „Ale pozri, môžeš si vyrobiť Charizarda, ešte máme pohárik aj trblietky.“

„Dingstabumba,“ odpovie slovom, ktoré neznamená nič, ale používa sa na všetko.

Poobede sa prihrnie do spálne. „Aj ja chcem spať s vami.“

„Nie, Junis, choď pozeráť videá,“ chytá ma úzkosť, keď sa nám škriabe na postel v tých istých nohaviciach, v ktorých išla v MHD, behala po obchode a po vonku. „Junis, máš špinavé gate,“ snažím sa ju odtlačiť.

„Tak ja budem ležať na zemi,“ schúli sa vedľa postele.

Samozrejme, že sa cítim zle, keď ju tam vidím ako takého žobráčika, ale neviem sa premôcť, vírusy! Baktérie! Rozložím jej vedľa postele matrac.

„Keď nebudeš chcieť spať, môžeš ísť stále do obývačky,“ poviem a predstieram, že spím, aby sa so mnou náhodou nechcela rozprávať, nevyrušovala Tinku. Aj tak neverím, že iba nevyvýšla, čakám, že sa o chvíľu odoberie k videám.

Lenže keď sa o dve hodiny zobudím, Junis je stále tam, vedľa postele. Zdvihne strapátú hlavu a usmeje sa na nás.

Pani Wang mi blahoželá k narodeninám. Ona narodeniny neoslavuje, v Číne to nie je bežné. Vraj ak človek príliš často tým hore – ukáže smerom na nebo - pripomína, koľko má rokov, rýchlejšie si ho zoberú. Jej otec bude prvýkrát oslavovať, až keď bude mať osemdesiat rokov. „Ak bude mať,“ dodá a zosmutnie. Nie, na oslavu nechce ísť. Je unavená. Dohodnem sa s ňou, že miesto oslavy sa na ďalší deň zastavíme u nich s tortou.

1.

V kuchyni u Junis rozložím chlebičky, muffiny, obloženú misu, šalát a tortu. Pani Wang všetko chváli, ďakuje, že nemusí chystať večeru a ospravedlňuje sa, že ona tak dobre variť nevie. Postaví na čaj.

Pani Wang pracuje ako sprievodkyňa vo vlaku. Už desať rokov vstáva o štvrtej a cestuje Zürich – Sankt Gallen – Ženeva a späť. Od pohľadu na pole vie, koľko chýba

k najbližšej stanici a otravuje ju, že nová súprava Bombardier trasie viac ako staršia od Schindler Waggon. Aj samovraždy mávajú. „Raz som videla, ako hlava odletela od tela.“ Vtedy vlak mešká a príde domov neskoro. „Ale je to rýchle. Hovorí, že rýchle a bezbolestné.“

„Ako to vôbec vydržíte, každé ráno tak skoro vstávať? Tak málo spíte a nie ste chorá,“ obdivujem ju.

„Pozrite,“ ukazuje na papierik v čínštine, ktorý visí na dverách, „tu mám pripomienku, aby som si každý večer zacvičila desať minút Kung-Fu.“

„Kung-Fu? To bojové umenie?“

„Kung-Fu. Aj Junis volám, ale ona nechce cvičiť. Však Junis?“ obráti sa na dcéru, ktorá sa s Tinkou hrá na tigre. „Však ťa volám cvičiť Kung-Fu?“

„To nie je Kung-Fu, mama.“ prevráti Junis oči.

„Je to ako Kung-Fu. Alebo Tai-či.“

Miešam si v šálke čaj a uvažujem nad jednotvárnym životom pani Wang. Akoby mi čítala myšlienky.

„Niekedy tak uvažujem, každý deň do roboty, do obchodu, vyzdvihnúť Junis, uvariť večeru. Žiadni priatelia, žiaden voľný čas... A keď Junis o pár rokov odíde, čo tu budem sama robiť?“

Najradšej by som povedala, „Niekoho si nájdite, zamilujte sa, veď ste ešte mladá!“, ale ani mi to nejde vysloviť.

„Veď ešte nie ste stará, môžete zmeniť povolanie, vyštudovať nadstavbu...“

„No... Hádám v budúcom živote,“ povie pani Wang a myslí to vážne.

2.

Moja mama sa ako mama už narodila. Všetko bolo upratané, navarené, každé dieťa obriadené, a to v takom ľahkom tempe, ako keď sa tancuje valčík. Jedna jej ruka robila to, druhá už ono a ja na to myslievam, keď nechávam večer v dreze neumyté panvice. Ale nejde len o poriadok a disciplínu, ide o niečo vnútornejšie, čo som videla, keď k nám prišla na jeseň na návštevu. Ráno som išla ako zvyčajne zobudiť Junis a keď som sa s ňou vrátila, už stála v chodbičke a hneď od dverí jej pomáhala vyzliecť bundu, zložiť ruksak.

„Fú Junis, máš to strašne ťažké,“ hovorí lútosťivo a Junis jej začne z neho vyberať veci, ukazuje jej, čo všetko v ňom nosí. Pri raňajkách sa s ňou celý čas rozpráva a keď má odísť, oblečie jej bundu a pohladí ju po líci. „Ahoj a nezabudni sa pozeráť, budeme ti kývať!“

Tak málo? Také samozrejmé? Prečo mi nikdy nenapadlo pohladkať ju? Alebo jej pomôcť s bundou? Zato, že to vie aj sama? A Junis sa nechá od mojej mamy pohladkať po líci každý deň a na konci týždňa si nechá aj opraviť ten malý, nakrivo spravený copík.

„Už tu nie je?“ nakúka na ďalší týždeň sklamané do izieb.

A práve preto ma mrzí, že som to nezvládla. Všetka energia sa mi vymíňala predčasne. Iritujú ma Pokémoni, irituje ma dingstabumba a tie náhle záchvaty hyperaktivity, keď sa hrozne rozblázni a nevie prestať. A dnes sa mi nepodarí stopnúť to včas. Behá po izbe, berie hračky a ponúka ich Tinke. Keď už si ich Tinka ide zobrať, uteká

pred ňou tak, aby ju nemohla chytiť alebo ich ukladá niekam, kde ich Tinka nedočiahne. Potom sa vrhne na tabuľku na kreslenie.

„Toto je Tinka,“ príde mi ukázať načmáranú obludu. Ignorujem ju.

„Toto ste vy, Frau Šaša.“

„Dobre Junis, to stačí.“

Ale nedá si povedať. „A toto,“ kreslí príšeru s kačacím telom a ľudskou hlavou, „toto je vaša mama.“

Sto jedov do mňa vojde. Schmatnem tabuľku: „A ja toto ukážem tvojej mame!“

„Níee! Frau Šaša!“ snaží sa mi vyrvať tabuľku z ruky.

„Ale áno!“ pochodujem s tabuľkou ako s trofejou a odkladám ju do spálne.

„Nie!“ Celá vystrašená sa vešia na spálňové dvere a ja pred ňou ako debil držím kľučku.

„Nie!“ Odtláčam ju naspäť do detskej, až si nakoniec sadne na koberec a odtiaľ na mňa pokukuje – myslím to vážne?

A ja už o päť minút viem, že nebudem nič hovoriť. Pani Wang, pozrite sa, Junis nakreslila moju mamu ako kačicu – veď je to absurdné.

Ale aj tak sa mi trasú ruky, keď staviam legovú vežu a je mi do plaču.

„Poslúchala?“ Pani Wang zahovárať tým, že by sme zajtra vyrazili na lanovku, nech jej pripraví abonentku na MHD.

Odchádzajú a vidím na Junis, že nemôže uveriť, že to je všetko.

3.

Na posledný deň som si šetrila výlet. Nemám chuť sa na Junis ani pozrieť, ale tlačí ma ten záväzok, spraviť jej vianočné prázdniny, prvé, možno jediné. A keďže ani jeden deň nebol sneh, zatnem zuby a zoberiem dievčatá na najbližší vrcholec. Necestujeme ďaleko, len do vedľajšej dediny. Celú cestu sedí v MHD úplne krotká, poslúcha na slovo a až k lanovke ledva niečo povie. Hore už nedokáže skrývať nadšenie.

„Sneh, sneh!“ Je to len taký poprašok, ale Junis už pobehuje, zhrabáva na guľu, už by aj išla na nás hádzať. Potom sa zháči a pustí ju naspäť na zem.

Prechádzame po hrebene k panoramatickej reštaurácii a vtedy sa rozpomenie. „Tu sme boli raz zo školy!“

Už sa ani nečudujem, že s mamou tu ešte nikdy nebola, pretože s ňou nebola ani v lesoparku, čo je päť minút pešo od nášho domu.

Sedíme pri kozube na kožušinách, každá s horúcou čokoládou a Junis vyhlasuje, že ona deti nikdy mať nebude. „Kričia a kakajú. A musia ti ich vyrezať z brucha.“

Pani Wang sa mi raz zdôverí, že rodiť bolo príšerné. „Po pôrode som sa nedokázala vycikať. Stála som pod sprchou, nič. Doniesli mi nočník, nič. Celých desať dní.“

Doma bola štyri mesiace. Potom nastúpila do vlaku a pri Junis sa až do tohto leta striedali stará mama a starý otec.

Cestou dole lanovkou sa spustí dážď. Ako sa teším, že sa zase budeme vídať len ráno. Tá hodina denne mi úplne stačí.

1. miesto nebolo udelené

2. miesto

Hana Vorobelová

(Ne)žiaduce vplyvy

V našom novom byte urobili bývalí majitelia – starší pár Škovránkových – pred pár rokmi rozsiahlu rekonštrukciu, avšak nábytok v pracovni ponechali, ktovie prečo, pôvodný. Dalo by sa predpokladať, že ho za slušné peniaze predáme nejakému starožitníkovi a kúpime si nový, no rodičia, ktorým sa nábytok nečakane zapáčil, si neboli istí, či ho tu odmeraní majitelia nenechali naschvál. Ničím ich, vážených bohatých ľudí, nechceli rozčúliť, a keďže sa s nimi od kúpy nevedeli spojiť, rozhodli sa, že si zaprášené prázdne police, väčšiu časť starého nábytku málo navštevovanej miestnosti s funkciou pracovne, nechajú a takisto zaplnia knihami.

Keďže oni a ani ich deti doposiaľ nepatrili k žiadnym literárnym nadšencom, šli sme spoločne v jedno sobotné ráno nakúpiť nejaké známe aj náhodné knižné tituly do miestneho antikvariátu. Nadšení rodičia si pre istotu, kvôli spomínanej knižnej nevedomosti, pripravili zoznam zaujímavých názvov, ktoré ma po ich opätovnom prečítaní presvedčili, že nerobia až takú zrejmu hlúposť, keď zbytočne vyhadzujú peniaze na ich novoobjavenú, zvyčajne len pár týždňov trvajúcu záľubu. Zborovo pozdravíme staršieho pána, jediného človeka v miestnosti, posedávajúceho za vysokým pultom, cez ktorý mu zazriem len sklonenú tvár s fúzami a okuliarmi, a mama začne učiteľským tónom čítať jednotlivé názvy. Potichu sa rozprchneme po tmavšej miestnosti s tajomnými vysokými policami tvoriacimi ešte tajomnejšie zákutia, hľadajúc knihy, ktorých názvy nás zaujali najviac. Oco prejde k sekcii s literatúrou faktu spoločne s nie až tak malou, no stále zvedavou Zuzanou, mama sa, nahlas čítajúc dlhý zoznam, presunie s Ľudom v rukách ku zaprášeným kuchárkam (vôbec jej pri tom nevadí, že plní ženský stereotyp) a ja, hľadajúc slová ako cesta, vesmír a stroje, váhavo podídem k sci-fi a fantasy - hrubým knihám s ošúchanými, no stále pozoruhodnými obálkami, na ktorých mi zaujato spočinie zrak. Uvažujem, prečo mňa aj rodičov pochytil tento, u iných bežný čitateľský záujem až teraz, prečo prišiel tak nečakane, čo ho vyvolalo a čo ho ukončí. Aspoň, že je už konečne tu a ja si ním spríjemním niekoľko mesiacov, počas ktorých si užijem každú jednu knihu a nebudem myslieť na nič iné - ani na tieto logické otázky bez odpovedí. Tak to predsa všetci opisujú.

Kvôli napätiu prudko pretočím predposlednú stránku, až sa zľaknem, že som ju natrhla, a aj keď sa presvedčím o opaku, moje búchajúce srdce sa kvôli vyvrcholeniu príbehu ani o kúsok nespomalí. Hotovo. Ďalší príbeh za mnou. So zadunením zatvorím ťažký obal príbehu a pritom plánujem, do akého sa vnorím ďalej. Pristúpim k polici...

Po pár mesiacoch sa však niečo zmení. Keď sa potom načahujem po poslednej knihe, už to nie je s toľkým elánom a napätím a rovnako prebieha aj jej čítanie. Mám zvláštny a úplne nový pocit znudenia, ktorý určite nepramení z jej obsahu či kvality a ani faktu, že je to posledná zadovážená kniha. Cítila som to. Vedela som, že sa zmenilo niečo v mojom vnútri a nie v knihe. Sklamane som si povedala, že som teraz z toľkých príbehov asi len vnútorne unavená a regenerácia určite nastane čoskoro. No veľmi tomu nenasvedčovalo to, že som po ďalších týždňoch už prestala aj nasilu čítať nejaké hlúpe nájdené časopisy. Moje pochybnosti sa ako pohyblivá socha samé vytvarovali do bezdôvodného hnevu a trpkého sklamania. Beriem to príliš vážne, pomyslí si, keď vidím, že rodičov postrehol podobný osud, aj keď oni to s novou záľubou v programe zvládajú bez problémov. Nežrúti sa predsa kvôli tomu svet a ja si budem v pokoji užívať aj bez kníh, tak ako predtým. Aspoň som si chcela v pokoji ďalej nažívať aj bez kníh. No aj napriek tomu, že som sa potom policiam s kúpenými knihami v odľahlom kúte miestnosti zo spomínaného presunutého nábytku a nezázivným veciam očividne pohľadom aj krokmi vyhýbala, mama mi dnes nečakane prikázala dôkladne utrieť prach na všetkých predmetoch práve v tej neoblúbenej izbe. (Akoby nemala ďalšie dve deti a manžela, ktorí majú určite viac času aj nálady na takéto činnosti).

Ako som predpokladala, po niekoľkých mesiacoch našli tieto rodičmi veľmi žiadané knihy aj nepredaný vzácny nábytok využitie iba ako „užitočný“ lapač prachu. Aspoň, že túto funkciu splňajú dokonale. S hundraním a s handrou v ruke sa k nim poberiem a začnem utierať. Pri prezeraní si pre mňa stále obdivuhodných obalov a nadpisov prečítaných aj iných kníh už toľko sklamania a hnevu kvôli nechcenému znudeniu necítim, no aj tak sa snažím čo najrýchlejšie, (kvalitu radšej komentovať nebudem), všetko poutierať a vypadnúť. Skloním sa k predposlednej polici skrine a prejdem utierkou po širšej hrane dreva, tvoriaceho dosku s knihami. Zrazu sa pod handrou ocitne prekážka a moja ruka prudko preruší plynulý pohyb. Rýchlo zotriem väčší povrch prachu a nájdem predtým špinou aj tieňom kníh ukrytú železnú poloblúkovú kľučku od miniatúrneho šuplíka - ďalšej skrytej veci. S námahou sa mi až po niekoľkých pokusoch podarí pomocou malého zdobeného oblúka otvoriť zadrhávajúcu sa priehradku. Prívesok. V zásuvke je blyštiaci sa zafírový náhrdelník. Starožitný. Nehovorím, že by som bola nejaký expert na drahé kamene alebo niečo podobné, no niečo z toho, ako na mňa náhrdelník pôsobí, keď si ho obzerám v trasúcich sa rukách, mi hovorí, že môj objav má fakt vysokú cenu, ktorá nesúvisí len s jeho druhom a vekom. Je tam ešte niečo iné...

Keď si ho prezerám po chvíli, trochu menej omámená mojím zvláštnym nálezom, zrazu sa zarazím a všetko si trochu viac uvedomím. Môj objav by bol trochu menej nezvyčajný, keby som ho len tak náhodou nenašla v skrytom úložisku starej skrinky, ktorú si po skoro celej prerábke domu bývalí majitelia a neskôr i rodičia, aj napriek očividne zbytočným obavám a nepotrebnosti, ponechali. Mámivo očarená zafírovým leskom a noblesnou energiou neodolám a rýchlo si ho zavesím na krk. Niekoľko minút sa obzerám v zaprášenom zrkadielku so zvláštnym nutkaním nikdy si ho nezložiť. Preberiem sa až po neurčitom čase omámenia, keď začujem zvýšené hlasy z kuchyne. Náhrdelník si vložím do vrecka a aby nikomu (mame) neprekážala moja nedorobená práca, zase schytím handru a vrhnem sa na spodnú polovicu drevenej

skrine. Keď prechádzam po rovnakej hrane ako pred chvíľou len o pár centimetrov nižšie, stane sa to, čo predtým. Ruka sa mi zadrhne na kľučke, namáhavo potiahnem zásuvkou a v nej... Odkaz. Malý natrhnutý papierik s pár bledými písmenami... Nájdi knihu a viac si ho nenasadzuj. J.Š.. Na tenkom odkaze bola úhľadným písmom načrtnutá jediná a trochu nezrozumiteľná veta. Bolo v nej slovo, ktorému som sa doposiaľ celkom úspešne vyhýbala, no teraz som jeho objavenie prekvapivo až tak neľutovala, lebo všetky moje pochybnosti a obavy zatienil jediný pocit - zvedavosť. Číra zvedavosť, ktorá môže dokázať to, čo si zaumieni. Celá ma zaplnila a teraz som bola tou zvedavosťou ja sama.

„Večera!“ zakričala odrazu zdola mama a ja som sa strhla. Rozhodla som sa, že si môj nález aj zistenia zatiaľ nechám pre seba a aj keď som vedela, že nasadenie šperku by bolo hlúpe nielen kvôli odkazu, z izby som vykročila s predmetmi vo vrečku až po pár dlhých chvíľach nerozhodnosti. Pri večeri som sa snažila pôsobiť čo najnenápadnejšie, no kvôli premýšľaniu len nad jedinou vecou sa mi párkrát podarilo niečo zhodiť alebo pustiť (dúfam, že tomu rodičia nepripísali veľkú váhu a že si nemyslia, že som zamilovaná, lebo naozaj neviem, či sú horšie ich dobiedzavé hlúpe otázky ohľadom vzťahov alebo vyzradenie môjho nového tajomstva).

Premýšľala som len nad jedinou vecou. Zarazene si uvedomím, že som na papierik zabudla a moja myseľ lietala iba na tmavomodrej zafírovej oblohe, posiatej žiarivými hviezdami odleskov drahokamu a drahými hodvábnymi mrakmi. Keď sa im po večeri stratím z dohľadu, zrýchlim ako zúfalý maratónec pred cieľom a trochu prudšie, ako som plánovala, buchnem dverami. Šperk, odkaz, šperk, šperk... Pri tom, ako z vrecka vyberám papier, myslím len na tieto dve slová. Z vrecka vyberám papier. Len papier. Vystrašene obrátim všetky vrecká naruby. Nenájdem v nich nič okrem potrhanej servítky a papierika. Žiadny šperk. Bola som nahnevanejšia a srdce mi začalo búšiť oveľa rýchlejšie, ako by sa v takejto situácii predpokladalo. Môj šperk. Stratila som môj šperk. Prehľadám celú izbu, a potom nenápadne aj kuchyňu, no ohurujúci modrý lesk nikde nezazriem. Strácala som nervy. Premýšľala som nad najrýchlejším spôsobom znovunájdenia šperku, no vedela som, že mi nezostáva nič iné ako prísť naspäť do knižnice a riadená odkazom prezrieť všetko, čo uznám za vhodné. Uistovala som sa, že šperk čoskoro, práve aj vďaka stále prítomnému a v tejto situácii možno cielene nápomocnému odkazu, nájdem.

Nenápadne sa presuniem k jedným z dvoch sivých dverí pracovne a priložením ucha k chladnému drevu skúmam hocijakú možnú nepríjemnosť. Keď po chvíli kladím ruku na kľučku, s uchom stále blízko pri dverách, začujem neznámy šuchot, naisto vychádzajúci z pracovne. Neviem, prečo sa tak rozhodnem, no prudko stlačím kľučku a vtrhnem do miestnosti so zvláštnym hnevom, súvisiacim s pocitom, že by niečo mohlo ohroziť moje nájdenie šperku. Predo mnou stojí tmavá neznáma postava. Žiarovky sú vypnuté, no tajuplné šero niečo malé a ohromujúco žiarivé preruší. Modrý odlesk. Odlesk môjho zafíru v rukách zaskočenej tmavej osoby, ktorá sa po tom, čo som ju zbadala, rozbehne von z miestnosti druhými dverami. Neváham a poháňaná stálou túžbou po tej žiarivej nádhere sa rozbehnem za ňou a nič ostatné si nešímam. Kdekoľvek mala nevysoká postava, ktorej som do tváre stále nevidela, namierené, kvôli mojej nezvyčajnej rýchlosti sa tam nedostala. Schytím ju za rameno, otočím ju a...

„Zuzana?“ Moja sestra predou mnou práve utekala a sledila v pracovni s mojím ukradnutým náhrdelníkom. „Čo to robíš!?“ ihneď na ňu vyletím a predtým badateľný nevysvetliteľný hnev moje slová ešte zosilní. Aj keď som staršia len o pár rokov, teraz to vyzeralo, akoby matka hrešila svoju neposlušnú malú dcéru. Zuzana vymení výraz ublíženého psíka za trocha sebavedomejšia a vyhlási: „Jaa... ja... som len niečo hľadala.“ „Ihneď mi navráť ten ukradnutý náhrdelník, vyklop odkiaľ ho máš a čo si hľadala v pracovni!“ preruším ju v nádeji, že mi už šperk vráti. „Tak dobre,“ povie rezignovane. „Ja som ho vôbec neukradla, jasné?! Našla som ho pod stolom v kuchyni, a keďže sa k nemu nikto nehlásil, zobrala som ho. Veď by si urobila to isté!“ dodá. „Pokračuj,“ zavrčím. „No a potom som si ho nachvíľu nasadila a... mala som taký čudný pocit, že musím nájsť niečo ďalšie, a preto som sa rozhodla, že sa pôjdem pozrieť do pracovne. Ten náhrdelník, ktorý som si zložila, lebo by bol veľmi nápadný, keby ma niekto uvidel, aj keď som ho na krku ešte chcela mať, vyzeral dosť starý a... v pracovni máme ten nepredaný nábytok. Zdalo sa mi najlogickejšie hľadať práve tam.“ „Hmm, to celkom dáva zmysel. No keď niečo očividne drahé nájdeš len tak pod našim kuchynským stolom, máš mi to povedať!“ skríknem trochu hlasnejšie ako som chcela, ale na sestru to veľmi nezapôsobí. „Načo ho vlastne chceš ty? Doplo mi, že si ho našla, no to ešte neznamená, že je tvoj a ako viem, rodičom by sa to, že si si ho len tak nechala, veľmi nepáčilo,“ uškrnie sa. Následne až priveľmi artikulujúc začne: „Mam...“ „Buď ihneď ticho!“ zapchám jej rukou ústa a napäto čakám, či mama niečo nezaregistrovala. Nič. „Dobre, takže teraz ma počúvaj. Nikomu nič nepovieš, ale viem, že za to budeš ako vždy niečo chcieť... Tak hovor.“ Váhavo odsuniem ruku, ale pre istotu ju stále držím blízko jej tváre. „No... musíš mi teraz všetko vysvetliť ty a hlavne to, čo si v tej nepoužívanej pracovni hľadala.“ Jej úškrn sa ešte predĺži, lebo dobre vie, že túto ponuku odmietnuť nemôžem. „Ach, no dobre. Takže...“

Všetko jej pravdivo vyrozprávam, lebo lži by boli v tomto momente dosť zbytočné, a keďže mala aj ona čudný pocit z náhrdelníka, ani ten nevynechám. „V tej pracovni som chcela nájsť informácie o tom odkaze. A potom som ňu uvidela.“ Sestra, ktorá ma pár minút zamyslene počúvala obzerajúc si podaný papierik, po chvíli, natešená zo skutočnej záhady, povie: „Okej, takže teraz sme v tom spolu, a keďže ti ten šperk ešte nechcem dať a chcem s tebou preskúmať tú správu aj jej pôvod, pôjdem s tebou. Ak nič nezistíme, o šperku možno... povieme rodičom. Nemôžeme si ho len tak nechať a obe vieme, že by sme sa na tom, kto ho bude strážiť, nedohodli, no... Ah, nevádi. Už podme.“

Zdá sa mi to ako celkom rozumný plán - viac hláv, viac rozumu. Stále som sa však musela zamýšľať nad šperkom a mojou silnou túžbou vlastniť nielen ten, ale aj ďalšie podobné predmety. Podľa sestrinho zamysleného napätého výrazu a predošlého váhania som usúdila, že rozmýšľa podobne. V pracovni sa nič viditeľne nezmenilo. Každá z nás sa vrhla na inú policu kníh, v ktorých nemilosrdne listovala a pozorne všetko prehľadávala. Aj keď bol chcený nález v nedohľadne, pri prezeraní a skúmaní všetkých prečítaných aj nepoznaných kníh, som už znudenie ani sklamanie z väčšej časti necítila a keď som si prečítala známe vety vryté do pamäti, mala som príjemný pocit znovuoobjavenia a... niečoho ako priateľstva s každým slovom. Po niekoľkých míľkových minútach bez objavu sme každá prešli na iný kus starého knižničného nábytku a keď sme prehľadali i ten, frustrrovane som pästou udrela do papierov v šuplíku, ktorý som práve sklamanie prehľadala a ešte som ho nezasunula naspäť. „Auu,“ posťažujem sa

a sestra, už tiež bez roboty, pribehne ku mne. „Máš niečo?“ Ešte som sa nestihla zamyslieť nad tým, prečo som si udrela päst na niekoľkých mäkkých papieroch skrinky, no keď potom bolesť pomínie, dopne mi to a spolu so sestrou dokumenty zo zásuvky rýchlo vyháďžeme. Najprv si nič čudné nevšimneme, ale keď sa prizrieme bližšie a ohmatáme kožou vyplnené vnútro dreveného šuplíka...kniha.

Kniha, ktorej kožený obal splýval s tmavým lakom nábytku tak dokonale, že som ju identifikovala až na druhý pokus a len podľa hmatu. Rukami, traslavými od napätia, spoločne položíme knihu na vedľajší stôl. Chvíľu nemo, zarazene stojíme a potom sa na ňu obe naraz vrhneme, akoby sme už teraz našli hľadanú neznámu. Natahovanie a hádanie vystrieda bezmocné naliehanie, keďže zničenie knihy by nás k informáciám o šperku zaviedlo len ťažko. S autoritou staršej sestry na ňu veľavravne pozriem a ona mi ju nahnevane prenechá. Opatrne pootvorím prázdny obal knihy, zahľadím sa na jej prvú stránku a keď zariem elegantným písmom zobrazený krátky názov, veľký nával radosti ihneď zatieni nedočakavosť a silná túžba. Významné šperky. Začujem ako sestra, nakukujúca spoza môjho pleca, zalapá po dychu a zamávaním ruky ma súri, aby som už pretočila stranu. Všimneme si krátky popis a nákras konkrétneho šperku a jeho kameňa, no keď nezazriem tmavomodrú žiaru, ani sa pri opisoch nezastavím a rýchlo listujem ďalej. Občas si všimnem slová ako moc, duša a zlo, ktoré by som v bežnej knihe o šperkoch nečakala, no... Pokračujem v listovaní. Ametystové náušnice s ťažko čitateľným názvom, patriace nejakej historickej dáme, akvamarínový prívesok, mená vznešených rodov a kráľovien... Aj keď je nákras vyblednutý, skrytá žiara zaфіru nás na niekoľko chvíľ ohromí. Zaфіrový náhrdelník rodiny Škovránkových. Ani trochu sa nezamyslíme, rýchlo preskočíme všeobecné informácie o drahokame a zaostríme na Pôvod & výskyt. Pozorne čítame a ja si odrazu spomeniem. Rodina Škovránkových... Bývalí majitelia nášho nového domu. Pár, ktorému tento vzácny náhrdelník podľa starého textu len odnedávna po ich predkoch patrilo, a ktorí ho náročky, aj keď to som si len domyslela, nechali skrytý kupujúcim ich starého domu - našej rodine. Prečo? To sa pod týmto nadpisom nevysvetľovalo, no keď sme prešli na odsek s nezvyčajným označením - Moc, obe sme ešte ohúrenejšie ako predtým zízali do knihy. Slová, ktorých význam v tejto knihe som nevedela určiť, som teraz zazrela pri mojom šperku a ich vysvetlenie som vôbec nedokázala vstrebať. Každý z týchto šperkov má svoju moc. Niektoré pri nej využívajú dobro, iné zlo a tento zaфіr... patrí medzi tie druhé. Prečítam vety, ktoré by ma mali donútiť tento náhrdelník zavrhnúť, no nič v mojom vnútri, okrem väčšieho chcenia vlastniť ho a dostať sa k ďalším takým predmetom, sa nezmenilo, a aj keď som v texte našla odpoveď na otázku, prečo to tak je, zhrozene som si uvedomila, že nič nedokáže ovplyvniť to zlé a zvláštne, čo cítim.

Tento náhrdelník mení zmýšľanie každého, kto si ho nasadí. Čím dlhšie ho máte na krku, tým väčší bude jeho vplyv, a keďže pôvod jeho moci pramení zo zla, vplýva na vás negatívne, no vy, pod jeho silou trochu inak zmýšľajúci človek, beriete tieto účinky za užitočné a pozitívne. Niektoré následky sú skutočne užitočné, no nie správne. Máte neovládateľnú túžbu po jeho nosení a nájdení ďalších drahých šperkov a náhrdelníka spĺňa toto chcenie. Keď ho nosíte, dokážete ľahko takéto predmety vziať, nájsť a neskôr bez povšimnutia vlastniť, a preto už mnohokrát v minulosti spôsobil tragické udalosti zapríčinené túžbou získať tento mocný predmet. Každý člen rodu ho musí z povinnosti niekoľko týždňov nosiť. Odmietnutie znamená vydedenie. Zatiaľ sa však nevie, prečo je to pre nich také dôležité a stále nezmenené, no hovorí sa o glo-

bálnom pôsobení šperku na členov rodiny, ktoré im bráni tieto podmienky nespĺňať alebo ho zničiť. Niektorým, veľmi nežiadúcim, sa podarí jeho účinky znížiť tak, že ich šperk ďalej nenúti využívať jeho zlé sily (musia ho však posunúť potomkom), no iní, chamtiví a odmalička k niečomu takému z povinnosti nútení, šperk nosia aj naďalej a jeho „pozitívne“ vlastnosti sú pre nich dostatočným výsledkom.

Ohromene si prezerám šperk v rukách a premietam si všetky pocity pri jeho nasadení aj potom. Kvôli prenechanému papieriku sa nám odkrylo vysvetlenie aj úloha, no aj napriek tomu sme stále nemo stáli so sestrou na mieste a šperk sa naďalej trblietal na mojich dlaniach. „Stále však úplne nevieme, prečo ho tu tí bývalí majitelia nechali, ako to dokázali a čo od nás očakávali,“ ozve sa po chvíli ďalšie odpovede hľadajúca sestra a pri tom sa opatrne vyhýba najčudnejšiemu zisteniu a otázkam, ktoré sa nám práve odkryli. A ja som jej za to vďačná. Nechcem myslieť na všetko to, čo sa nám chcene či nechcene za posledné dni stalo a čo sa stane ďalej. Kým stihneme vymyslieť, ako to zistiť, počas zvedavého pretáčania ostávajúcích strán na jednej objavím rovnaký ošúchaný papierik ako ten, ktorý teraz s vyblednutou vetou leží vedľa na stole. Rýchlo ho schytím a obrátim... Museli sme to urobiť a inak to nešlo. Všetko ostatné bolo riskantné. Prepáčte za vzniknuté problémy. Musíte ho zničiť a dúfam, že to ešte dokázate, lebo my už toho schopní nie sme. Jozefína Škovránková .

Nie, nie, nie. Aj keď som ho mala na krku len krátko, moju myseľ opantalo jediné tmavomodré slovo s odpoveďou. Otázky boli zodpovedané, no stále som tomuto celému nedokázala uveriť. Máme v rukách veľmi mocný a drahý predmet, ktorého sa dokázali aj napriek opačnému príkazu majiteľa, o ktorých teraz nikto nevie, zbaviť – prenechať jeho potrebné zničenie novým majiteľom ich domu s odkazmi, ktoré boli z neznámych dôvodov stručné a tajomné. Myslím, že tie dôvody zmizli spoločne s tajomným párom boháčov, ktorí to však dokázali. Jediná vec, na ktorej záviselo dokončenie nimi začatého plánu, sme boli my. Zafír a jeho zničenie. Môžeme to dokázať?

Spomenula som si na všetkých svojich knižných hrdinov. Chcela som si veriť rovnako pevne, ako som verila im a ako oni vtedy verili sebe. Chcela som to dokázať rovnako, ako to zvládli oni. Pokusy o jeho zničenie boli vždy neúspešné - vedeli o ňom len členovia rodín, ktorí už boli dostatočne ovplyvnení a prezradíť niekomu inému tajomstvo zafíru nemohli a zväčša nedokázali. Jediný spôsob, ako ho možno zničiť, je použitím vzácneho zlatého predmetu kladivového tvaru neznámeho pôvodu s názvom Sonum, ktorého nájdenie je takmer nemožné. Žiadne iné dostupné záznamy. Na boku ruky priloženej k papieru pocítim nepatrné chvenie. Pretočím stranu... Malý predmet. Nič sme nevedeli, no bolo to len na nás. Sestra schytí páliace kladivko nad náhrdelník... Ihneď ho bezmocne položí naspäť. Príliš ovplyvnená. Zdráhavo urobím to isté... Rovnako, ako oni. Klepnutie sprevádzané prenikavým, no krátkym zábleskom zlatej a nebesky modrej žiary.

Ruky som mala prázdne a ten pocit zmizol.

3. miesto

Johanka Mokráňová

Dlhá zima

Dnes som sa zobudila skoro ráno. Vonku pršalo. Mohla som počuť, ako kvapky jemne dopadajú na strechu. Vstala som z postele a aj keď som ich nepočula, vedela som, že moji rodičia boli na prízemí. Pravdepodobne popíjajúc kávu čítali noviny – ako vždy. Keď som išla do kúpeľne, uvedomila som si, že je prvý deň zimy. Ako som uvidela svoj odraz v zrkadle, moje myšlienky sa vrátili naspäť do dňa tri mesiace dozadu. Do dňa, kedy som videla jeho pekný úsmev naposledy. „Prečo by ma nechal úplne samu v tomto krutom svete?“ Pomyslela som si a išla som sa osprchovať. Voda bola studená, ale neuvedomila som si to, lebo jediná vec, nad ktorou som dokázala premýšľať, bol dvadsiaty prvý september. Ten deň, čo zmizol. Keď som sa dosprchovala, zišla som dole schodmi a videla som, že moji rodičia na mňa čakali. Výrazy na ich tvárach mi prezradili, že chcú prebrať niečo dôležité. „Zlatko, kedy zase pôjdeš do školy?“ spýtala sa ma moja mama a ja som mala dojem, že sa čas na pár sekúnd zastavil. „Už sú to dva mesiace, odkedy si šla do školy naposledy,“ pokračoval v konverzácii môj otec. Cítila som sa, ako keby som nemohla dýchať, všetko bolo spomalené, a aby toho nebolo málo, tak to moji rodičia mysleli vážne. Chceli, aby som šla znova do školy. To je naozaj to posledné, čo by som teraz chcela urobiť. Nechcem sa rozprávať s mojimi priateľmi o tom, čo sa stalo alebo ako sa cítim, nechcem na to, čo sa stalo, myslieť, ale poznali sme sa tak dlho, že je ťažké nemyslieť na to, o čom by sme sa mohli rozprávať práve teraz, keby tu ešte bol. Neodpovedala som na ich otázku, možno preto, že som sa nechcela rozprávať s mojimi priateľmi alebo preto, že som ich nekontaktovala od pohrebu a bála som sa, že už mojimi priateľmi ani nie sú. Potichu som si zobrala mikinu a topánky a šla som von. Nemala som žiadnu ochranu do dažďa, takže som bola hneď mokrá. Všetko bolo premočené, už nejakú dobu pršalo. Na takýto deň už som nejaký čas čakala. Premyslela som si ho skrz-naskrz. Predtým, ako som odišla z domu, som sa ešte vkradla do kuchyne a zobrala som si jeden nožík. Mala som šťastie, že si to moji rodičia nevšimli, lebo si takéto veci všimajú dosť často. Ale zobrala som ho potichu a iba som si ho strčila do vrečka na mikine. Dnes je streda a vianočné prázdniny sa začínajú až zajtra, takže by som nemala stretnúť nikoho zo školy. A práve teraz idem do starej opustenej stodoly. Iba z pomyslenia na miesto, kde zomrel, mi vyskakujú zimomriavky. Ale konečne som bola pripravená a nikto ma nemohol zastaviť. Konečne som mohla skončiť toto utrpenie. Začala som kráčať rýchlejšie a s každým krokom boli moje topánky premočené viac a viac. Keď som sa dostala k autobusovej zastávke, musela som čakať 9 dlhých minút a potom prišiel autobus. Nastúpila som hneď, lebo som mrzla. Autobus bol skoro prázdny, bola tam len akási staršia žena aj s nejakým mladším chlapom (asi jej synom), potom tam bol čudný starý muž a nakoniec tam bol... jeden z mojich starých priateľov.

Našťastie ma nevidel nastúpiť. Hneď som prešla z prednej časti autobusu do zadnej, aby nemal šancu vidieť mi do tváre. Čudovala som sa, že nie je v škole, keď som si uvedomila, že dnes je výročie smrti jeho strýka. Raz nám o tom povedal v škole. Našťastie nám aj povedal, kde sa pri tejto príležitosti stretávajú, a preto som vedela presne, kam ide. Ale problém bol v tom, že vystupuje len jednu zastávku po mne, a preto musím byť veľmi opatrná. Reálne je tá zastávka, na ktorej vystupuje Jake (môj starý priateľ), bližšie k tej stodole, ale ja som sa rozhodla vystúpiť o jednu zastávku skôr, lebo cesta, ktorá tam vedie, je menej používaná. Musím byť veľmi rýchla, veľmi tichá a veľmi opatrná, aby ma nikto nevidel. Ani ten starý bezdomovec, ktorý videl Daniela ísť do stodoly s kusom špagátu. Keď polícia Daniela našla, tak si aj mysleli, že to urobil ten starý muž a aj išiel do väzenia na dva týždne. Ale potom, ako viac skúmali jeho telo, zistili, že naozaj spáchal samovraždu, tak ho zase pustili na slobodu. Zatiaľ čo som kráčala cez les, aby som sa dostala ku stodole, sa mi zdalo, že ma niekto prenasleduje, ale zakaždým, keď som sa pozrela za seba, nikoho som nevidela. Bola som taká vydesená, že by ma niekto videl, že som do tej stodoly skoro bežala. Ale problém bol, že aj keby ma niekto videl čo i len na začiatku tejto cesty, už by vedel, kam idem, lebo táto cesta viedla iba do starej opustenej stodoly. A predsa len všetci vedeli, že Daniel tam zomrel. Že človek, ktorého som milovala, tam zomrel. Že človek, ktorý ma opustil dvadsiateho prvého septembra bez varovania, bez strachu a bez rozlúčenia, tam zomrel. Viete, keď niekto zomiera, tak je to ako keby si po neho prišla smrť, ale teraz je to iné, je to, akoby som išla navštíviť smrť sama, lebo mám plné zuby čakania. Keď som sa dostala do stodoly, videla som, že kus špagátu, na ktorom sa Daniel obesil, bol stále tam. Už som to nedokázala zničiť. Pobežala som k miestu, kde bola stolička, na ktorej Daniel stál predtým než zomrel, vytiahla som nožik, ktorý som zobrala z našej kuchyne a rozrezala som si zápästie. „Bolí to,“ pomyslela som si. Ale pravda bola, že strata Daniela bolela omnoho viac ako toto. Veľmi som krvácala, ale neodpadla som hneď. Stále som videla, že niekto vbehol do stodoly a povedal niečo na spôsob: „Nie!! Ty nemôžeš zomrieť!“ Potom prišiel bližšie, zdvihol ma, pozrel sa mi do očí a rozbehol sa. Pevne ma držal a asi ma niesol do nemocnice. Pravdupovediac si to nepamätám, lebo hneď, ako ma vyniesol zo stodoly, som odpadla. Jedinú vec, ktorú som videla predtým, než som zatvorila oči a stratila vedomie, bola jeho tvár, a bol to... Jake. On bol ten človek, ktorý ma prenasledoval a zachránil mi život, aj keď som to nechcela. Ako najbližšiu vec si pamätám zobúdzanie sa v nemocnici. Najprv som nevidela veľmi dobre, ale keď som si uvedomila, že už by som asi mala byť mŕtva, tak som si spomenula na to, čo sa stalo. Keď sa moje zmysly vrátili zase do normálu, cítila som, že ma niekto drží za ruku. Bol to Jake. Kto iný by to bol? Chcela som si vyslobodiť ruku, ale nepustil ju. Báł sa, že by som si niečo chcela urobiť. A tak som nemala inú možnosť, ako nechať to tak. Bolo to divné, len tak tam ležať, a nedokázala som prestať premýšľať nad tým, čo budem robiť so svojím životom. Však som ani nevedela, kedy ma pustia domov z nemocnice. Nevedela som, kedy skontaktujem svojich priateľov. Nevedela som, kedy pôjdem zase do školy. Nevedela som, kedy budem schopná nechať Daniela byť minulosťou. Jediná vec, ktorú som vedela, bola, že to bude veľmi dlhá zima.

1. miesto

Emma Vičanová

Krupicová kaša

Dano sedí zhrbený za stolom, veľkou lyžicou sa prehrabuje po okrajoch misky, stred je nedotknutý. Priestor, ktorý nesmie narušiť.

Mľaská. Na druhej strane kuchyne si pohmkáva jeho mama. Kostnaté ruky nakladajú ďalšiu porciu krupicovej kaše, posype ju škoricou a cukrom. Ponúkne ma, nebudem predsa stáť a sledovať Dana, ako sa napcháva, určite musím byť hladná, veď sme sa celý deň naháňali. Po plastovom obruse tancujú rôzne druhy ovocia. Prstom obkresľujem hrušku.

Danova mama bola kedysi mladá a nevedela variť takú skvelú krupicovú kašu. Na fotkách jej chýbajú vrásky. Nosila bodkované šaty a bicyklovala sa. Na trhu predávala kvety, okolo dušičiek vyrábala vence, išli na dračku. Aj babka ich kupovala. Boli krásne! Lepšie ako tie umeliny, čo predávajú vedľa cintorína, škoda, že prestala. Zapalujeme sviečku na hrobe, v červenom skle to praská. V strede sa lenivo vyvaľuje polystyrénový kruh s neprirodzene zeleným ihličím.

Metličkou oprašujem kameň, popadané listy a konáre zhrniem na kopy. Spolu sa modlíme, babka Zdravas Mária, ja len ticho otváram ústa, neviem si spomenúť na slová. Celú cestu domov mám zopnuté ruky, bojím sa, že si po mňa príde čert, lebo som sa nepomodlila. Neobjaví sa, vydýchnem si.

Dano nevie dobre vysloviť r. Doučujem ho, fúkame do papierika, nie je trpezlivý. Vyčíta mi, že mi to ide lepšie, posmieva sa mi. Som biffloš - šprt je pre neho ťažké slovo.

Babka ma búcha po prstoch, keď rozprávam rýchlo a nie je mi rozumieť. Dano dostáva od mamy cukríky za snahu. Nerozdelí sa so mnou, zje ich úplne sám. Si šikovný, neboj, určite sa to naučíš.

Danova mama mi ďakuje, mám na Danka dobrý vplyv. Zo skrine vytiahne čokoládu, celá je len pre mňa. Má ružový obal, opatrne ho odbalím, nesmie sa roztrhnúť. Vo vnútri je nálepka žirafy, pravej, žiadny vtipný obrázok, kde má vyplazený jazyk. Nalepím si ju na šuflík a babke pred spaním rozprávam, ako pôjdem do Austrálie. Tam žijú žirafy, že?

V Afrike – babka sa smeje a jej smiech cinká.
Tak tam. Možno uvidím aj slony.

Pribal si vejár, býva tam horúco.

Keď babka tvrdo zaspí, viem to, pretože chrápe na celý byt, potichu vytiahnem z perináka ďalšie deky a duchny. Rozmýšľam, či v Afrike je aj mama, jazdí na žirafách a napcháva sa banánmi, na krku jej visia farebné korálky.

Je horúca júlová noc, poriadne sa zababuším. Trénujem.

S Danom sa naháňame v záhrade. Jeho mama sedí na hojdačke, číta si knihu, raz za čas nás skontroluje. Zo šálky s huňatými mačkami pije víno. Keď sa jej Dano spýta či si môže odpiť, usmieva sa.

Na kávu si ešte malý.

Klame. Utekáme za dom do lesa, pri potoku to Danovi poviem. Hodí ma do vody, jeho mama nie je klamárika, má tam kávu, je to pravda, lebo tak povedala. Káva nie je biela, nesmrdí.

Stojím len v nohavičkách. Kachličky sú príliš studené, z vlasov mi kvapká. Babka zúrivo drhne šaty, kričí.

Nebudeš sa s tým nevychovaným chlapčiskom hrať!

Tie šaty sú moje obľúbené, čierne s veľkými bodkami, podobné ako má Danova mama na fotkách, len tie jej sú krajšie. Babka nechce, aby som ich nosila, sú na špeciálne príležitosti, napríklad prvý deň v škole, rodinná oslava, pohreb. Nedávam na ne pozor, za trest ich odloží na najvyššiu policu v skrini.

Keď bude príležitosť, dám ti ich.

Danova mama sa babke ospravedľuje, donesie jej košík plný ovocia. Potom donúti aj Dana, aby mi povedal prepáč. Nagéloval si vlasy, slizký slimák. Zahanbene sa pozerá do zeme, vykriknem, že má babu a naháňame sa po babkinom dvore. Vôbec neviem, čo to do neho vošlo. Asi je už v puberte.

S babkou sa skrývajú na druhej strane, myslia si, že ich nevidíme, fajčia. Dano mame minule ukradol cigarety, podelil sa, dlho sme kašľali.

Lezieme na hrušku. Danova mama nás napomína, nech si dávame pozor, s babkou miznú v dome, dajú si kávu, rozmýšľam, či klamú.

Štava nám tečie po brade, zašpiní nové tričká. Lenivo visíme, hovorím Danovi o mojom pláne.

Mama býva v Afrike so žirafami, keď budem veľká, pôjdem tam lietadlom. Budem s ňou jazdiť.

Neklam, nežije tam.

Neklamem!

Moja mama hovorí, že je tvoja mama mŕtva.

Prstom prechádzam po plastovom obruse, obkresľujem ovocie. Krupicová kaša, ktorú varí Danova mama je najlepšia na svete. Hladká ma po vlasoch, som šikulka, všetko som zjedla.

Moja mama mi nikdy krupicovú kašu nenavarila.

Odrhнем sladkú hrušku, previažem ju špagátom a dám Danovej mame ako darček, poďakovanie. Teší sa, príde jej to milé, keď sa nepozerala, Dano ma udrie do ramena. Vyrába veniec pre mamu, zajtra bude hotový, mám sa zastaviť.

Pred spaním sa pýtam babky, či si môžem obliecť bodkované šaty. Krúti hlavou, zašpiním si ich.

Keď bude Danko oslavovať narodeniny.

Danove narodeniny pre mňa nie sú špeciálna príležitosť. Nechcem s ním oslavovať, hádže ma do potoka, vysmieva sa.

Ráno som doma sama, babka mi nechá lístok, že príde až večer, v chladničke lenivo leží krupicová kaša, treba ju zohriať. Z kuchyne vezmem stoličku, nohy zapadnú do koberca, postavím sa na špičky, skoro až na palce. K mojim šatám sa perfektne hodí mašľa do vlasov. Danova mama ma objíma. Veniec je krásny, pestrý, ihličie skutočne pichá, nie je to len zafarbený plast. Babke sa bude určite páčiť. Blíži sa mamino výročie.

Dano sa na ulici hrá s chlapcami, ktorých nepoznám. Povie mi, že ma už nemá rád, že k nim už nesmiem chodiť. Snažím sa zapáčiť dospelým, myslím si, že som lepšia ako oni, bifloška, nebude sa baviť s divnými deckami. Vytrhne mi mamin veniec a poskáče po ňom, s chalanmi si ho hádžu.

Šaty vrátim poskladané na miesto, čakám, kedy sa babka vráti z mesta.

Jej krupicová kaša nie je vôbec sladká.

2. miesto

Lucia Herceková

Hyperbarická komora

Aj dnes som tu. Unavený tak, že ak by som zaspal, neprebrali by ma tri dni. A predsa mi v krvi prúdi toľko adrenalínu, až mám oči naširoko otvorené a trasú sa mi ruky. Tik v stehne prezárdza napnuté nervy, uvedomujem si sám seba. Dýcham, žijem a plačem. Z očí sa mi vyplavujú nečistoty ďalšieho dňa. Keby ste vedeli... Keby ste vedeli, aké hrozné je vidieť vždy aj dovnútra človeka. Nikdy to nie je iba pacient, čo má úsmev na tvári. Za tým úsmevom vidím krč bolesti, nedostatok kyslíka, hnitie zaživa, dusivé zovretie, nevyhnutné umieranie. Dovolím si plakať, pretože potrebujem očistu, inak by ma tie obrazy zabili.

Dunaj je v noci stále rovnaký. Nikdy mi neskáče do reči, no na druhej strane ani nevisí na každom mojom slove. Presne to totiž robia ľudia. Buď ste pre nich málo schopní synáčikovia papalášov, alebo vás rovno zbožstvia. Nič medzitým neexistuje. Prečo nemôžu byť iba ako Dunaj? Aspoň raz... Oni nie. Buď čierni alebo bieli. Je to v nich tak hlboko, že sa už nedokážu zmeniť a presmerovať otravné nervové dráhy na tie celkom obyčajné, všedné. Nedá sa to. Diagnóza: Podmieneny reflex. Rozumiem, ale tiež sa neviem prispôbiť.

Sem-tam ide okolo bezdomovec. Zastaví sa, vytiahne si na nos golier a kývne mi. Možno sa tak teraz zdravia všetci žijúci na ulici. Držia spolu. Presný opak toho, čo robia tí, ktorí majú kde bývať. Prichádzajú do nemocnice a revú na nás, ako všetko chcú na úkor iných a môžu si dovoliť hocičo, lebo majú to, čo sa úzkostlivo chránia vysloviť nahlas, inak by sme ich už asi roztrhali v zuboch. Vraj: „Doktorko, doktorko, tu máte obáločku, len pre vás. A ešte víkend na Donovaloch.“ Majú peniaze. Plné účty peňazí, plné pančuchy, plné vrecká a prsty a oči. Niekedy sa bojím, že na mňa vyuknú peniaze aj z úst, prežuté a schované za dolnými stoličkami, ale našťastie ich zachytáva rúško. A potom sú tu ešte peniaze v prestrojení: bonboniéry, obálky, poukazy, obrazy, kvety... Všetko sa to kopí na našich stoloch ako osobná mohyla každého jedného lekára. Už neodmietame. Nesľubujeme. Nenadáваме. Len prikyvujeme. Keby aspoň každý chcel niečo iné, to by sa hádam nejako dalo, ale oni všetci len to jedno – prežiť. A vyhovieť každému je utópia.

Kým prídem domov, stratí sa ďalšia hodina. Umývam si ruky a civiem na seba do zrkadla. Musím sa zase oholiť, aby správne fungoval respirátor, ale všetko odkladám na ráno, lebo mám iba dve hodiny čistého spánku. Odrazu sa nevládzem ani prezliecť, ako keby som upadal do kómy, do bezťažového stavu plávajúcej bubliny. Nečakaná hypoglykémia. Nestihnem ani zatvoriť viečka, už spím.

Je pol siedmej, o štvrt hodinu mi začína služba. Oholiť sa, samozrejme, nestihnem. V kuchyni som nebol celú večnosť, takže sa nečudujem, že tam nie je ani kôrka starého chleba. S prázdny žalúdkom a pocitom, že o pár sekúnd skolabujem, sa vydávam na cestu do nemocnice. Risknem MHD-čku, pretože poznám svoje telo a viem, že nemám na to prejsť do práce peši. Autobus je takmer prázdny. Na prvom sedadle sa krčí staršia pani a zazerá na mňa, keď prechádzam okolo. Rúško má vytiahnuté až po oči. Určite si myslí svoje, ale má smolu. Ak čakala, že bude mať vozidlo celé pre seba, mala si objednať limuzínu. Aby bola spokojná, zvalím sa na sedadlo úplne vzadu – čo najďalej od nej.

Moderátor rannej rozhlasovej relácie je odporne entuziastický. Až mám chuť vystúpiť, ale to by som sa nedotrel do práce a zomreli by ďalší ľudia. Pravdepodobne však zomrú aj tak.

Ak by ma tá pani považovala za nebezpečný zdroj nákazy, ani by som sa jej nedivil. Kruhy pod očami mi asi čoskoro sfialovejú. Nahromadený edém. Čo tam po očiach, ale edém sa mi hromadí aj v duši... A tá opúcha, deformuje sa, tmavne, černie.

Na zastávke pred nemocnicou vystúpim. Staršia pani sa obzrie a je evidentne zdesená svojím zistením. Už určite nepochybuje, že som chorý. Ha! Ako ďaleko dokáže byť človek od pravdy, keď si myslí, že sa nemôže myliť. Vchádzam hlavným vchodom, pri ktorom už stoja moji kolegovia v bielych oblekoch.

„Dobré ráno, pane. Aký je dôvod vašej návštevy?“ ozve sa hlas doktorky Kalmanovej. Chodila so mnou do školy, takže môj zanedbaný zovňajšok oblafoľ aj takúto profičku.

„Pracujem tu, Sandra,“ vydýchnem a čakám, kým zdvihne zrak od papierov. Ešte raz sa na mňa pozorne zahľadí. Je unavená a určite sa jej v rannom slnku zle zaostruje.

„Rastó, prepáč! Vyzeráš hrozne. Pomaly som ťa nespoznala,“ rozhodí rukami.

„Dík. Takže môžem prejsť? Už aj tak nestíham,“ chabo sa usmejem, ale cez respirátor to nemôže vidieť. „Igor, zmeraj mu teplotu, lebo vyzerá ako múmia, čo sa vrátila už miliónty raz. A to sa bol doma že vraj vyspať!“ rukou obalenou v igelite poklepá po pleci doktora Jarovského, ktorý asi postojácky zadriemal.

Igor mi kývne a môžem pokračovať v ceste. Na stotinu sekundy som dokonca sklamaný, že sa nevyhnem ďalšiemu nekonečnu v práci. Obaja kolegovia stoja totálne vyčerpaní vedľa seba. O desať minút sa im končí služba, čo však ešte neznamená, že začína život. Sandra sa nevráti domov, teraz býva neďaleko v jednom hoteli, ktorý momentálne slúži personálu nemocnice. Je to útočisko pre tých, ktorí nechcú ohroziť svoje rodiny. Taký veľký Robinsonov ostrov, alebo, lepšie povedané, množstvo malých jednoizbových ostrovov plávajúcich uprostred pandemického oceána.

Sestričky na urgente neodkývnu na pozdrav. Sú také unavené, že zaspávajú pri práci. Rútim sa ďalším oddelením, tentoraz je to trauma. Viete, traumatológiu poznám ako svoju dlaň, pretože som tu dlho robil. Doktori na chodbách sú iba mátohy. Keď ma vidia, automaticky uhýbajú z cesty, aby som nemusel spomaliť ani na okamih. Pohľadom im ďakujem, aj keď pochybujem, že ho vnímajú. Som pred dverami JIS-ky, ako pred bránami pekla na zemi. Lietačky rozrazím laktom a rých-

lym krokom vhpnem do toho, čo už dávno nie je iba práca. Ponor do niekoľkokilometrovej hĺbky práve začína a klesá sa rýchlosťou blesku.

Prvé dvere – nové intubácie. Vyzerá to zle. Kristína má slzy v očiach a to robí sestričku na tomto oddelení už sedem rokov. Musím ju vziať nabok a prinútiť ju, aby sa mi chvíľu pozerala do očí. „Rastó, nedávam to,“ krúti hlavou, „je to... Je to moja...“

Ani nedopovie, nemusí. Viem. Rozumiem tomu, čo znamená slovo príbuzný a nepotrebujem nič vysvetľovať. Nehovorím, lebo jediné čo nám zostalo na komunikáciu sú aj tak iba oči. Tými svojimi sa snažím upokojiť rozbúrenú hladinu horkej čokolády, čo pláva na jej tvári. Dýchame spolu. To pomáha. Nádych – výdych. A potom znovu. Pomáhame si prežívať.

Mám pocit, že je to horšie než deň dozadu. Všetkých treba skontrolovať, no a potom sú tu tí, ktorí nespia, ale hovoria s vami. To je suverénne najťažšie.

„Pán doktor, ja sa musím ísť domov postarať o manžela. Mohli by ste ma už pustiť, veď on si sám nenavará, nenakúpi,“ zachrípnutým hlasom vás presviedča stará pani s očami plnými nádeje, ktorá z nich nie a nie zmiznúť. Vy ste momentálne jej posledná šanca, no viete, že s najväčšou pravdepodobnosťou už domov nepôjde.

„Mohli by ste prosím pozdraviť moju sestru? Pán doktor, leží tu, prišli sme spolu. Len jej povedzte, ak vás to nebude príliš obťažovať, že my sa uzdravíme obe. Nech vie, že som na ňu nezabudla.“ Tieto slová zabíjajú, pretože si spomeniete, že osoba, o ktorej vraví, je už dva dni mŕtva.

Ďalšie izby. Ďalší ľudia. Ďalšie prosby. Plač. A v rohoch miestností prítomný des zo smrti, ktorý ďalej strpčuje vzduch nasiaknutý chlóróm a dezinfekciou. Rosia sa mi okuliare, slzím celým telom.

Odchádzam o štvrt na dve ráno. Celá nemocnica je tichá ako márnica. Tak trochu spí. Kristína sa ponáhla domov, vidím jej vzdalujúci sa drdol, ako sa úplne rozpadá. Je to také pekné. Veselé vlasy ryšavej Kiky sa chichocú v sterilnej bielobe tejto budovy, nadšene poletujú sem a tam. Som rád, že odišla až teraz a že som to videl. Zíde mi na um, že by som ju mohol pozvať k Dunaju, ale to by nebol dobrý nápad. V hyperbarickej komore je miesto len pre jedného. Tak je to najlepšie. Ona sa musí vyrovnáť so slovom príbuzný sama.

Na príjme sedí vrchná sestra. Keď sa odpíšem, pozrie na mňa s polovičným úsmevom. Prikývne. Kývnem takisto. Obaja chvíľu stojíme a vychutnávame ticho a blízkosť druhej ľudskej bytosti, ktorá je zatiaľ zdravá. Obrátim sa a pomaly kráčam k dverám, keď ma zastaví jej hlas. „Pán doktor?“ Otočím sa k nej a nadvihnem obočie: „Áno?“ „To zvládneme,“ usmeje sa a jej vráskavá tvár sa rozjasní. Úsmev jej opätujem a zrazu si to uvedomím. Zvládneme to. Ale sami? Upúta ma krížik, ktorý má zavesený na krku.

Otočím sa a vyjdem do noci. Všade je vákuové ticho, no mne v hlave duní otázka, čo sa neodbytné vracia ako bumerang. Zvládneme to sami?

Tak som znovu tu. Dunaj, lavička, tma a moja maličkosť. Dekompresná choroba. Dýcham, plačem, hlcem čerstvý vzduch a nemôžem z pamäte vyhnať obraz vrchnej sestry. Hojdajúci sa krížik na retiazke. Dlho som sa nemodlil, ale už viac nemám čo

stratiť, pretože jedno je jasné. Sám to nezvládnem. A tak púšťam do svojej súkromnej bolesti niekoho ďalšieho. Nechávam Ho prísť a sadnúť si ku mne na lavičku, aj keď je táto hyperbarická komora iba pre jedného. A prosím, aby ma už nikdy nenechal ísť do nemocnice samého.

3. miesto

Jozef Lukačovič

Prečo sa ľudia bozkávajú

Chceš-nechceš, na všetko raz dôjde. Časom sa mnohému príde na chuť. Ak aj nie v pôvodnej ľudskej myšlienke, tak v tom Božom prevedení určite. Veď i mikrovlnka bola pôvodne radar, až kým jej správne miesto nepridelil Percy Spencer. A tak je to takmer so všetkým. Schwálne, ako si myslíš, že vzniklo bozkávanie? História ho datuje až od čias starých Rimanov (mimochoďom, ďalší neoficiálny dar dávnej civilizácie novodobému svetu). Pôvodne slúžilo ako indikátor požitia vína. Všetci si predstav: Gaius Celuius sa vráti domov, priloží svoje ústa na pery jeho manželky (tá musela byť ale riadne zaskočená!), a takmer vzápätí vykrikuje: Ty si pila víno! Dnes skvostný prejav lásky, kedysi baženie po informácii, koľko zmizlo zo suda. Ale pre správnu chuť muselo aj bozkávanie zopár storočí zrieť, presúvať sa z vínnej pivnice všetkými smermi, až ho nájdeme v rôznych variáciách takmer úplne všade. Ale späť za stôl Gaia Celia...

Lucia je krásna. Aj keď to chvíľami preháňa záplavou slov, dalo by sa povedať, že nemá jedinou chybu. Básnik by povedal, že má oči ako súmrak nad milovaným mestom. Postavu má – hm, s jej popisom by básnik asi nemal veľa práce, povedal by len: zraniteľná a vyzývavá zároveň, ako stvorená na materstvo a veci s tým súvisiace¹. Tak by povedal básnik. No okrem očarujúceho zovňajšku sa z lavíny jej slov dá vyčítať aj zopár pravdovravných faktov, zaujímavých myšlienok, presvedčivých argumentov, úžasných obrazných pomenovaní, správne využitých frazeologizmov, nádherných epitet, metafor, metonymií a vhodne prehnanych prirovnaní. Svojou rečou by skutočne nakrmita davy. Občas je však zdravé vypnúť a kochať sa nie jej rečou, ale fyzickou stránkou. Napríklad ako ja teraz.

... čo by si povedal, prečo sa práve bozkávanie uchytilo ako prejav náklonnosti? To abstraktné mystično pritom neberiem do úvahy. Má to proste jednoduché vysvetlenie z pohľadu vedy. Vieš, ako sme sa učili o cefalizácii, tak všetky dôležité zmyslové orgány máme práve na hlave. Ako áno, všeličo sa dá vyčítať z priameho pohľadu do očí, podania ruky či podobne, no dotyk pier je už taký upgrade. Tam už nedochádza iba k narušeniu osobného priestoru. Pri kontakte pier nepracuje na plné obrátky len tých X miliónov hmatových buniek, ktorých je práve na perách najviac, ale i čuchové sliznice, zrak, sluch, pre pokročilých aj chuť. Teda pri bozkávaní prichádza k absolútnemu vstrebávaniu druhej osoby, jej pocitov, nálad, myšlienok. V istých prípadoch môže vypovedať aj o zdravotnom stave druhej osoby. Za tým účelom bozkávanie vlastne vzniklo...

Zaujímavé, koľko teórií môže vyklíčiť z jednej hodiny biológie. Síce konšpirácie rád rozoberám, počúvam, potvrdzujem či vyvraciam, v Luciinom prípade to nemá veľký zmysel. Proste stačí držať hubu a krok. Pokiaľ máte dost síl, tak aj počúvať. Jej sa totiž do monológu zapájať nesmiete. Keď raz začne, tak aj skončí. Ako auto na klúčik. Bohužiaľ, vy k nemu prístup nemáte, teda sa niekedy zo zotrvačníka stáva perpetuum mobile. Škoda, že to rovnako nefunguje aj obrátene. Nenechá vás dopovedať jednu súvislú myšlienku. Ihneď začne pociťovať potrebu ku všetkému sa vyjadriť. Paradoxne, výnimka potvrdzuje pravidlo. Dá sa s ňou viesť aj normálny dialóg, no musí ísť o dôležitú vec hodnú jej pozornosti. Vtedy dokáže premýšľať i potichu. Ticho je najkrajší zvuk, ako povedal Henri Valentine Miller a v Luciinom prípade to platí dvojnásobne. Keď rozpráva, je pekná. Keď však mlčí, je krásna, priam nádherná. Z nejakého dôvodu ide o ticho - nie ticho nasledujúce po ukončení témy (niekto by použil urážlivý termín trápne, ja nie). Záhadou zostáva, prečo má človek tendenciu hovoriť i keď nemá o čom. Proste kvákať do vetra bez jediného dôvodu, len aby nezostalo ticho. Netreba ho ničieť vravou, treba si ho užívať. A aj si ho užijem, keď Lucia skončí a budem môcť vysloviť niečo ja. Síce to bude najskôr o pol hodiny, ale aj počkať sa oplatí.

Mohla by som dodať, že bozkávaním, cmukaním či celovaním môže človek všeličo signalizovať. Teda aj využitie sa mení od situácie. Dokonca som našla matematicky vypočítanú šablónu na dokonalý bozk. Ako dlho má trvať a tak. Bohužiaľ, zapamätala som si iba jediný krok – takisto prakticky dokázaný. Pri akomkoľvek podnete sa podvedome otáčame nad rameno ruky, ktorou nepíšeme (znamená praváci doľava, ľaváci doprava). Tým sa zabráňuje tomu, aby pri bozkávaní nedochádzalo k úderu hláv o seba. Teda sa neoplatí bojovať proti vrozenosti. Príroda vie, prečo nás naprogramovala tak, ako nás naprogramovala.

Vždy ma fascinovala jej schopnosť využívania slov. Používa také tvary, ktoré iní nikdy nepočuli a ani nebudú počuť. Čaro slovných spojení dotvára mágiou viet. A pritom to je prirodzené obohacovanie slovnej zásoby. Najväčšie majstrovstvo však dokazuje vhodným použitím technického výrazu pri opise ľudí alebo vlastností.

A tak som rozmýšľala. Väčšina ľudí pri bozkávaní zatvára oči. Prečo? Zase hľadaj odpoveď vo vede. Mozgové centrum núti človeka vynechať zrak. Ide o podvedomý reflex, kde dochádza k maximálnemu využitiu mozgovej kapacity. Snažíme sa idealizovať si toho druhého. Pravda, s otvorenými očami si nič idealizovať nemusíš, ale tvoje podvedomie si chce prikrášľovať aj tie najkrajšie veci. Americkí vedci raz zistili...

Americkí vedci raz dostali fond o výške x na n-tú dolárov, a záver ich práce bolo zistenie, že je viac lietadiel vo vode než ponoriek vo vzduchu, pomyslel som si, ale nič som nepovedal. Tak netaktné prerušenie by ju mohlo vyvieť z miery a nebodaj by aj stíchla. No ja som gentleman a radšej som decentne pomlčal. Na prerušenie beztak dlhých monológov používam rafinovanejšie metódy. Kým neveriace „nehovor!“ či synonymické „nevrav!“ iného nabudí k ďalšiemu vysvetľovaniu, u nej má presne opačný efekt. No každého chleba sa dá prejesť, preto testujem ďalšie spôsoby. Možno vtipy typu „Fero, daj francuzák! Hm – Fero, kľúč, ty somár!“ budú fungovať. Uvidíme. Musím vyskúšať.

Prestavovala som si, ako by to asi vyzeralo, keď príde chalan prvý raz domov celý od rúžu. Mňa to, našťastie, nečaká. Ja stojím na druhej strane barikády. Tu môžeme

rozlišovať viacero druhov rodičov. Flegmatik si povie, že synátor je v tom, veď aj on, ako rodič, si tým prešiel. Síce dávno, ale prešiel. Najhorším prípadom sú asi premotivovaní rodičia, spravidla matky. Po utopení potomstva v otázkach akoprečiasť môže chalan voliť jedinou rozumnú cestu. Nie klamstvo, skôr taký diplomatický ústup na neutrálnu pôdu. Izba na kľúč je najlepšia možnosť. Ak ňou však nedisponuješ, hodí sa aj véčko či kúpeľňa. No stále tu máme nespomenutý tretí druh rodičov. Cholerikov najhrubšieho zrna. Ako slovenčinárka vraví, zabudol vôl, že teľaťom bol. Taký dialóg si predstavujem skôr ako tenisový zápas, teda nejak takto:

Podanie: Kde si bol?

Lob: V škole.

Dropshot: Heej? A na výtvarnej došli výkresy?

(chvíľa ticha, mladšia generácia rozmýšľa, kam bol úder mierený)

Forhend: (snaží sa zachrániť situáciu iróniou) Nie???

Bekhend: Nehraj sa na múdreho. Moje oči neoklameš, tie vidia.

Volej: Sa ani nesnažím.

Smeč: Prestaň sa vykrúcať. Tak kto??

Tieto slová mi rezonovali v ušiach ešte hodnú chvíľu. Pôsobili ako katalyzátor, malé kamienky, zanedbateľný štrk, ktorý zapríčini obrovskú lavínu. Mohol som sa nechať zasypať, ale to by som už nevydržal. Celé roky sa totiž vo mne kopili slová, ktoré boli takpovediac vysypané do vzduchu. Tá masa myšlienok, ktorú som chcel, ale nemohol vysloviť, chcela von. Mreža držiaca moje vnútro dnu praskla. Celý človek, každá bunka v organizme volala po chvíli ticha. Po tej chvíľke, kým sa mreža opäť neopraví. Stačilo by zopár sekúnd, chvíľka, čo sa zmestí na hranu noža. Dosiahnuť to bolo možné len jediným spôsobom. Pristúpil som k nej a na veľké počudovanie seba samého som ju pobožkal.

1. miesto

Mária Juríková

Na jazere

Kačička

Opieram si hlavu o skrinku, stojím v kúte. Ponožka sa mi znovu spustila dolu a nie je vidno mačičku, ktorá na nich býva. Zvoní, pani učiteľka mi hovorí, nech si zo skrinky zatiaľ vezmem bundu. Mama mi pomôže prezúť sa. Sklopím hlavu a prikývnem. Hračku položím na lavičku. Čakám, kým príde. Chcem jej povedať, ako bolo. Vždy sa spýta. Pripravím si to, aby mi to netrvalo. Pani učiteľka mi dnes dala včeličku zato, že som bola veľmi dobrá. Ani som na seba nevysypala mackov na raňajky a mlieko som dopila. Dokonca som ani neplakala, keď mi Tonko vzal hračku. Stisnem si plyšovú kačku, utriem si nos. Ale neplakala som, lebo prišiel Denis. Taký veľký chlapec s vlkami na tričku. Maminka hovorí, že je starší, o chvíľku pôjde do školy. Býva o poschodie nižšie. Denis sotil Tonka a ten sa udrel o krabicu s kockami a teraz má pod tričkom modrinu.

„Zuzka!“ maminka sa smeje, hneď si čupne ku mne. Líca má červené tak, ako mám ja bundu. Ukážem jej to, pochváli ma. Som veľmi všímavá dievča. Položí si tašku, chytí ma za ruku. Pýta sa, ako som sa aj s Kačom mala. Kač je meno pre moju plyšovú kačku, ale ja som chcela, aby sa volal Miško. Poviem jej, čo sa stalo. Nezatvári sa spokojne. Asi ju počula pani učiteľka, lebo príde a pozdraví ju. „Dobrý deň, Zuzka bola dnes veľmi šikovná! Pracovali sme spoločne na obrázku – ten uvidíte zajtra – a bola veľmi statočná,“ povie pani učiteľka. Maminka si založí ruky. „Viete, o čom sme sa bavili. Pozrite na ňu, sama sa neubrání.“

Pani učiteľka sa čudne zasmieje. Cez dvere vyletí Soňka, že vraj jej niekto zobral plastelínu. Pani učiteľka ju chytí a vezme na ruky. „Počujte, to bolo z lásky. Veď sú to deti,“ povie a poprosí maminku, nech sa nebojí. Pozdraví sa. Spýtam sa, čoho sa nemá báť. Maminka mi zo skrinky vyberie topánky, podá mi ich. Jednu mi zaviaže a druhú spravím sama. Vraj sa nič nedeje.

Káčatko

Denis stojí divne vystretý. Stojíme pod oknami, krčím nos na mamu a tienim si rukou. Opiera sa o zábradlie balkónu, polieva muškáty. Hovorí, nech prideme predtým, ako zapadne slnko. Pripomenie, že už zapadá skôr. Prevrátim oči. Usmeje sa, vzdychne si. Pozdravíme a pomaly sa vydáme za bytovku. Denis stále kráča divne. A robí veľa iných divných vecí.

„Počúvaj, musím ti dačo ukázať,“ zašepká, pridá do kroku. Nepáči sa mi, keď povie niečo také. Raz vraj učiteľke ukázal zadok. Nie som s ním veľmi rada, ale vraj ma má

rád. „Čo to je? Je to to, čo máš za opaskom?“ Otočí sa, ukáže zuby. Vytiahne spod trička balíček cukríkov, hodí mi ich. Pootáčam ich v rukách. Neznášam sladké, nerobí mi dobre a kazí mi chrup. Mama to vraví, vraj to nie je veľmi zdravé. Prehodím, že nechcem. Zastaví, schmatne ma za tričko: „Tie som kúpil len pre teba. Počuješ?“

Prikývnem. Pomaly otvorím balík, stále mu pritom pozerám do očí. Denisove zovretie je veľmi silné. Rozbalím cukrík, vhodím si ho do úst. Spokojne prikývne. Pustí ma, káže mi nasledovať ho. Obídeme bytovku a prejdeme cez ihrisko. Keď sme sa tu v pondelok hrali, pobili sa tu starší chlapci. Denis komentoval ich pohyby, on by udieral inak. Do hlavy to nebolí, lebo omdlieš. A keď omdlieš, tak je to ako keď spíš, len nepohodlné a bez snov. Niekedy rozmýšľam, či by nebolo ľahšie omdlieť, pretože moje sny nie sú pekné. Ak by som omdlela v posteli, bolo by to pohodlné. On by udieral do rebier. Hovoril mi, ako jeho ockovi raz zlomili rebro. Denisov ocko je policajt. Niekedy ho vidíme prechádzať okolo. Vždy spustí na chvíľku sirény a smeje sa. Má vybité tri zuby a jazvu na krku. Aj Denis má jazvu, pri uchu. Nepovedal mi, ako sa k nej dostal. Ja mám tiež jazvy. Nemusím mu hovoriť, ako som sa k nim dostala.

V pieskovisku sa hrajú škôlkari. Rodičia sedia neďaleko na lavičke, rozprávajú sa a fotia si deti na malé fotoaparáty. Ocko ma fotí s mamou veľmi rád - tak potom nezapúšťam, ako pekne sme sa mali. Len na nich nikdy nepočuť, o čom sme sa rozprávali alebo na čom sa smiali. Stavila by som sa však, že tieto deti počuť aj na fotkách, lebo strašne kričia.

Prejdeme poza deti, Denis ma zavedie k veľkému dubu obďaleč. Keď som bola ešte na prvom stupni, strašne som túžila vyliezť naň a predstierať, že som princezná vo veži. Obrastá ho ale vysoká tráva, mama mi zakázala hrať sa tu, lebo je tu veľa kliešťov. Denisovi to nikdy nevadilo, nebál sa chrobákov, nebál sa ničoho. Ja som sa bála.

Denis sa zohne, všimnem si prevrátené hrdzavé vedro. Nadvihne ho, niečo rýchlo chmatne. Poprosí ma, nech chvíľu nešuštím cukríkmi, lebo to vystraším. Aké to? Otočí sa na päte, uškrnie sa. Stojí predo mnou, hrdo vyrovnaný, s rukami za chrbtom. Deti na pieskovisku stále kričia. O krok ustúpim. Začne odpočítavať. Na jednotke švihne rukami, ukáže, čo v nich má. Drží roztrasené káčatko. Zaskočene otvorím ústa, ukážem naň: „Denis, na biológii nás niečo o tomto učili. Pamätáš? Ak kačka vezmeš káčatko, už ho nebude chcieť, pretože bude smrdieť ako ty. Mama kačka si ho nebude pamätať a káčatko zomrie.“ „Nezomrie!“ dupne Denis, káčatko kvakne. Vystřčí ku mne ruku a schmatne ma za rameno. Chce prejsť poza val, oddeľujúci nás od rieky. Naučíme káčatko spolu plávať. Hladina je na mnohých miestach plytká, tam sa mu nič nestane, uisťuje ma.

Netrvá dlho, kým vylezieme na malý kopec a znovu z neho zídeme. Popri rieke vedie vyšliapaná cestička, susedia tu radi venčia psom. Večer tu zvykne byť veľa múch a komárov. Dnes je ale chladnejšie, muchy odleteli, psíčkari sú zrejme v parku. Sme tu len my. Podídeme k vode, Denis si jednou rukou vyhrnie nohavice a vyzuje topánky. Káčatko ani nepíne. Ustráchané na neho pozerám. Vyzerá, že ho drží veľmi pevne. Denis ho napokon chytí a položí na vodu. Káčatko ochabnuto mávne krídlami, tápa na mieste. Pomaly ho smeruje rukami, nech sa pohne a pláva. Nehýbe sa, len sa obzerá navôkol. Prosím ho, nech je opatrný.

Káčatku sa plávať nechce. Denisovi dochádza trpezlivosť. Špliecha vodu, zlostí sa, ale káčatko sa len ticho máča. Striedavo kričí na mňa a na neho, nech mu prídem pomôcť. Ustúpim, vrecko s cukríkmi sa mi medzi prstami kľže od potu. Denis schytí káčatko, vyloví ho z vody. Vyjde s ním na breh. Na kameňoch necháva mokré stopy. Nahneval sa tak veľmi, že mu voda kvapká až z ofiny. Položí káčatko na kameň. Opyta sa ma, či chcem, aby sa káčatko vrátilo k mame. Prikývnem. Denis sa nadýchne, z celej sily na káčatko stúpi.

Pustím cukríky na zem.

Kačka

Neznášam pivo. Sára s Danielou sa mi opierajú o ramená, spoločne hľadíme na praskajúci oheň. Sála z neho príjemné teplo, zohrievajúce studený letný večer po silnom daždi. V kríkoch neďaleko šuchocú divé kačice, neďaleko od nás sme im nechali kúsky jedla. Daniela sa na seminári dozvedela čosi o spoločenskosti podobného vtáctva, celý deň nám potom rozprávala o ich nesmiernej inteligencii a dôvtipe. Spomenula historku – videla chůďa kačku niesť si v zobáku rozmočené cigarety, ktoré pri vode nechal nejaký rybár, namiesto chleba, ktorý si máčajú a jedia. Nevideli sme ich síce prísť bližšie, ale chceli sme byť voči nim milé. Daniela so Sárrou by sa skamarátili hádam aj s vevericami, srdcia mali mäkké. Znovu sa napijem, skrivím tvár. Sára sa chichoce, vraj som padavka. Vzdychnem si. „Tak som to nemyslela, Zuzi,“ prehodí, lenivo ma pohladká po líci, „s tými tvojimi jazvami vyzeráš ako pravý pirát. Na politológii akurát docent spomínal somálskych pirátov – nebezpečná partia drancujúca africké brehy. Šialené.“ Prikývnem. Zvláštne, keď sa Sára opije, stáva sa z nej hotový vzdelanec, zatiaľ čo ja mám problém aj s chůdzou. Preto sa ani neuráčim dvihnúť sa a vziať si namiesto piva niečo normálne. Asi mi aj tak stačí, ani si nepamätám, koľko som toho mala. „Zuzana, povedz nám voľajakú fajnovú historku o sebe, ty nikdy nič nehovoriš, len sa pozeráš, ako sa ostatní strápňujú,“ prehodí Daniela, hodí kôrku dojedeneho chleba do ohňa. Nadýchnem sa, neviem si spomenúť na nič zaujímavé, čo by sa mi prihodilo. Lyžiarsky bol úplne normálny, hrali sme karty. Ozveny si nepamätám. Zalovím v pamäti. Po dlhom hmkaní: „Raz ma mama čapla pri čine.“

Naraz sa zasmejú: „Ježiš, voľačo poriadne, prosím ťa,“ ozve sa Daniela, zloží si mi hlavu na stehnú. Ťažko sa mi myslí, alkohol nebol práve najlepším priateľom. „Hmmm, raz som zvratkami zničila vankúš,“ priznám. „Kva-kva-kva,“ Daniela dvihne ruku a imituje kačku, „nekvákaj. Dačo poriadne.“ Zvláštne ma zamrazí, stiahnem obočie v rovnú líniu. Sklopím zrak, pozriem striedavo na Danielu a Sárrou: „Frajer raz zabil káčatko.“

Kačica

Kuchyňa je príšerne prázdna. Vlhkosť na kachličkách si pomaly nachádza cestu k podlahe. Chytá sa na čistých utierkach, vybraných priamo z práčky. Okná sa rosia, znovu ich budem musieť umyť. Rádio máme vypnuté, nedeľný obed je posvätný a tichý. Dýcha sa ťažko, zabudla som po dovarení vyvetrať. Výpary z polievky nám ničia strop, sťažovali sa naň už aj susedia z vyššieho poschodia. Tú sme, rovnako ako každú inú nedeľu, nesmeli vynechať. Vždy varím len túto jednu, aby bolo všetko v poriadku.

Utriem si ruky do zástery. Matka to neznášala, ale kačica je desne masťná a nechce sa mi načahovať po vreckovku. Modlím sa, nech je taká, ako chcel. Je veľký pedant.

Perfekcionista. Musí byť presne taká, ako si zažiadala. V jedle sa tento raz rýpe, hlavou hojdá zo strany na stranu, ťažko vzdychá.

Namiesto hodín čas oznámia kostolné zvony. Niektoré obrady trvajú večnosť.

Pozriem na kvety na stole. Narcisu už padá hlávka, mimovoľne ju pridvihnem. Ruky sa mi stále príšerne trasú. Spolužiaci mi vravia, že to je zo stresu, kamarátka z medicíny spomínala čosi s nervami, mala by som navštíviť neurológa. Je to tým, že bakalárka sa nenapíše sama, hovoril otec. Si nezodpovedná, Zuzana, nepracuješ na nej dostatočne intenzívne. A tým deckom si si nepomohla, nikto ťa nebude pri obhajobe ľutovať. Psychologička vidí problém inde. Lieky na upokojenie mi pomôžu.

V tichu sa špárame v jedle, váľam ryžu po okraji. Nie som hladná. Štuchnem vidličkou do mäsa. Ani som sa ho nedotkla. Zdá sa, že on áno, dojedá marhuľový kompót. Trvá mu to veľmi dlho. Ťažko vzdychá. Pozrie na mňa. Spontánne sa mi do očí derú slzy, mám dosť. Všimne si. Buchne päsťou. Zatnem zuby. Len sa o mňa bojí. Pustím vidličku, dvihnem sa. Chcem odpratať stôl. Zarovno so mnou sa postaví, už-už sa chce priblížiť. Držím tanier. Naprázdno otvorí ústa. Oči sa mu križia. Spraví prvý krok, druhý. Zakašle, vyvalí zrak a ukáže na sotva nedotknutú porciu. Ďalší krok. Sotva dostúpi. Spadne na zem, pokojný. Lieky mi skutočne pomohli. Slzy mi stečú po tvári.

2. miesto

Andrea Bercik

Korene

Moje nohy nie sú nohy. Ani trochu.

Aby ste to chápali, pôvodne som nohy mal. Dve pomerne dobre stavané, dosť rýchle, aby utiekli, keď do mňa Števo od Kolečkovcov hádzal po škole kamene. Umýval som si ich tak, ako sa patrí, veď nie som žiadny odkundes. Aj nechty som si strihal, teda vždy, keď som si spomenul na to, ako ma starká hrešia, keď musia plátať ponožky.

No ale iné som chcel. Mal som nohy, ale už nemám. Sú fuč. Zmizli. Nadobro. Ibaže by si to ešte rozmysleli. Raz v noci som sa prebudil na to, že s nimi čosi nie je v poriadku. Chcel som pohnúť prstami – vždy druhými palcami skrúcam tak, že to vyzerá, akoby to boli húsenice, no nešlo to. Odrazu som len pocítil, že sa mi predlžujú, drevnatejú, prerastajú cez matrac, ktorý som párkrát pomočil a starká vraveli, že to bola nehoda, ale nepovedzte nikomu, lebo by to bola zase raz len hanba, až sa prederú i doskou posteľe, kobercom a parketami. Potom už neviem, čo sa deje, lebo vždy potom zaspím.

Starká tiež vravia, že v skutočnosti spím oveľa skôr a všetko sa mi to teda len sníva, takže je to vlastne v poriadku. Aj pán farár pritakávajú. Lenže ja viem svoje. Nie som predsa na hlavu a presne dokážem rozoznať či spím či nie. Iba keď som raz na jarmoku vychlípal zvyšky zo zabudnutých pivových pohárov a točil sa mi svet a videl som všelijaké veci, tak vtedy som si nebol celkom istý. Ale inak som si, to vám tu prisahám. No a môžu ma hoci aj volať prostáčik, aj sa mi vysmievať a hučať na celú dedinu také, že: „Hlúpy Jonáš Lackovie, netuší či spí, či nie.“

Aj som sa raz zahnal za nimi, keď zase takto kričali, no netrafil som. Čert ich ber.

Že ako som ich chcel dohnať, keď nemám nohy, ale korene? Jój, vy ste teda! Veď cez deň je so mnou všetko, ako má byť. To len v noci sa dejú veci.

Vybral som sa i do našej obecnej knižnice, že si, reku, čosi naštudirujem o mojich starostiach. Čítať viem. Len to nerád robím nahlas, lebo sa zajakávam a jazyk ma nepočúva odkedy si pamätám a asi je to preto, že maminku naľakal blesk, keď ma ešte mali v brušku, ale to je teraz jedno, hlavne, že viem.

Vravím tete knihovníčke, žene toho chlapíka, čo stále spí na stole u nás vo vieche: „Nemám nohy, ale korene.“

Okuliare jej sklíznu na špičku nosa, očami sa do mňa zapicháva a po chvíli ticho sprisahanecky žmurkne. To divné slovo, s-pri-sa-han-ec-ky, som sa učil celý týždeň, aby som Jožovi Lopúchovie dokázal, že mám všetkých sedem pokope. Nevieť síce, prečo ich mám mať pokope a nemôžu byť rozlezené a ísť, kde sa im zachce, ale asi to tak má byť. Na svete je plno vecí, ktoré si myslím, že nemajú zmysel, ako napríklad aj to, že si jazykom nedosiahnem na ucho, hoci by som chcel. No čo už s tým narobím, keď to je tak. No a Jožo uznal, že som v poho. Aspoň tak to povedal. Že poho. Poho? Som poho. Asi tým myslel, že som pohostinný, lebo vždy každému dám žuvačku. Aj vyžuvanú. No a teta knihovníčka vravia, že tretia ulička, štvrtý rad, trinásť knižka zľava. Trošku blúdím, lebo ľavo a pravo úplne neovládám, no napokon je to tu. Knižka sa volá... Ako sa to len volá...? Nejaký Jacko a fazuľa či čo. Dofrasa, skoro som zabudol. Hlava deravá.

Dost' na to, že si ju beriem domov, celú ju čítam a... Áno, aj ju idem vrátiť, veď som slušne vychovaný, ani uši som jej nevyrobil, hoci som chcel. Akosi som však vôbec ničomu neporozumel. Píšu tam o chlapcovi menom Jacko, či tak nejako, a fazuli. Vôbec si ju však neuvaril ako polievku, ako by som to urobil ja a pridala by som do nej ešte aj zemiaciky, keby mi starká dovolila zapnúť sporák, ale ona mi zakazujú hrať sa so zápalkami. On však nevaril, len sa na ňu pozeral, ako zrazu rastie a rastie do neba. Čo ja s tým mám? Nevolám sa Jacko, ale Jonáš! A mám radšej šošovicu. Pch.

Po troch týždňoch môjho života bez nôh mi ráno starká podávajú vyžehlenú bielu košelu. Nezdá sa mi, že je nedeľa. A ozaj, veď keby bola, išli by sme do kostolíka, ale to sa ide inokade. Páni, my ideme autobusom! To si potom určite musím poznačiť do denníčka, kde napíšem – Dnes bolo super. Išiel som autobusom. A prilepím tam aj lístok. Už teraz viem, že to bude ešte lepší deň, ako keď som mal narodeniny a mohol som zjesť, koľko zmrzliny som vládala. Potom som síce grcal a starká horekovali, že to so mnou majú ale kríž, čo zase neviem, kde ho majú, lebo som ho nikde nenašiel, no ale tak či tak to bol pekný deň.

Teraz teda nejdeme do kostolíka, jedine, že by sme šli do nejakého iného, ako nášho, ale to by bolo riadne čudné. Chvíľku skúšam popri starkej skackať na ľavej nohe, no ohriaknu ma, vraví: „Jonáško, Jonáško, správaj sa slušne. Si už predsa veľký chlapec!“ Tomu zase trošku nerozumiem. Tak som veľký, alebo chlapec? A skákať nie je slušné? Svet je taký zložitý. Zatiaľ čo nad tým dumám a okrem toho stihnem uvažovať aj nad otázkou, ako bežať a plúť tak, aby plúvanec neskončil na vyžehlenej košeli, lebo to by mi zas starká dali, dôjdeme až k velikánskeho domu. Vyzerá ako hrad alebo čo. Pokiaľ však viem, a isto viem – aj by som sa o tom stavil o päť dúhových gulôčok – tak hrady sa už dnes nestavajú. Len domy. Malé. Ale toto je obrovský, takže to musí byť hrad. Som v pomykove, ako minule povedali pán farár, keď som mu pri spovedi hovoril o tom, ako som na vedľajší hrobček od maminkinho, lebo tá mi umrela, keď som bol ešte len malinký, a teraz je v nebíčku, a ja ju každý druhý deň navštevujem a odpratávam jej z hrobčeka listy, dal namiesto divných kvetov, čo tam boli a mŕtvolke by sa isto nepáčili, moje oveľa krajšie, lenže cudzí ľudia videli len ako beriem tie škaredé a kričali na mňa, že: „Fuj, zlodej!“

Tak ja som teraz asi v rovnakom pomykove ako pán farár. Asi. Alebo možno inom. Nevieť presne. Dom je to však obrovitánsky a my ideme rovno doň. Starká mi na dl-

hokánskej chodbe, pred dverami s tabuľkou MUDr. V. Krištof – psychiater – vravia: „Jonáško tu ma pekne počkáš, budeš len tíško sedieť a papať jabĺčko, sľubuješ?“

Sľubujem, veď starkú aj jabĺčko mám rád. Sedím si teda sám na stoličke, hompá-lam nohami a hryzkám jablko. Postupne sa dostávam až ku jadierkam, ktoré trpezlivo po jednom vyberám a ukladám na druhú stoličku vedľa seba, presne do radu. Potom si trošku vrátam v nose, ale najprv sa poobzerám na všetky strany, lebo starká vždy vravia, že je to nepekné. Mne sa to páči, tak to asi nebude až také nepekné, no ale radšej sa obzerám. Potom ma to omrzí a chvíľku plujem na zem. Snažím sa trafiť stále na to isté miesto, aby sa vytvorila mláčka, no veľmi sa mi nedarí. Zo sústredenia ma vyrušia starká a nejaký veľký cudzí ujo.

„Ty musíš byť ten zaujímavý mladý muž, čo má problém s nohami,“ vraví ten cudzinec a ja zamietavo krútim hlavou, lebo moje nohy sú predsa úplne v poriadku. Akurát v noci nie sú, ale to je predsa jedno, lebo veď vtedy ich nepoužívam. Snažím sa mu to vysvetliť, no nepočúva, volá ma k sebe dnu a keď očami zisťujem od starkej, či je to dobre a môžem s ním ísť aj keď je cudzí, dostávam povolenie, čomu už vôbec nerozumiem, lebo veď s cudzími ľuďmi sa inak nesmiem vôbec rozprávať, ale tak idem teda, no.

Chvíľku sa ma ten cudzí ujo vypytuje na všakovaké veci, asi je veľmi zvedavý, možno to bude detektív ako ten v seriáli, čo starká často večer pozerajú, keď toho chce toľko vedieť a stále si niečo zapisuje a kyvká hlavou. Potom ma žiada, aby som mu nakreslil moje nohy a všeličo iné, no ja už som unavený a prestáva sa mi tu páčiť a chcem ísť zase domov, tak sa rozplačem. Vojdú starká, ktorej niečo dlho šepká do ucha a ja začujem len, že: „...jasná diagnóza, lieky zaberú len čiastočne, teraz už naozaj zväzťe ústavnú liečbu, ulaví sa vám“. V hlave mi dokola chodí len ulaví sa, ulaví, aj ja by som si rád ulavil, keby bolo kde, ale tu v tomto veľkom dome predsa nemôžem, musím pohľadať vonku nejaký veľký krík alebo čo, no keď ho skoro nenájdem, pustím to do gatí, a to by starká zase frflali.

Celkovo vyzerajú nejakú smutne, až sa akosi scvrkli a celou cestou domov nič nerozprávajú. Doma mi však večer pred spaním dávajú do ruky nejaké pilule. Dve lesklé biele. Zvedavo ich cmúľam, no vôbec nechutia dobre, tak prečo mi ich dávajú, to nerozumiem. V noci sa zase nohami mením na strom a snažím sa zistiť, aký by to mal byť, aby som to mohol nabudúce dobre nakresliť, keď zase niekto bude chcieť. Budím sa ráno spotený a vyčerpaný, akoby som ani vôbec nespál.

Tak to ide niekoľko ďalších týždňov, korene v noci sú stále mohutnejšie a hlbšie, naberajú silu, no cez deň sa cítim byť slabší. Často zaspím len tak, hocikedy a hocikde. Inak sa však mám fantasticky, lebo v škole ma prestali pani učiteľka skúšať a nemusím už nahlas čítať pred triedou, a tak sa mi už toľko veľa nesmejú. „Fakt pecka,“ vravím maminke, keď jej zase čistím hrobček a ku ružovým kvietkom jej prikladám aj jeden knedlík, čo som si ukryl od obeda, aby neboli hladná chudinka, keď už tak dlho nič nejedli, lebo veď ich bude bolieť brucho a aj šaty im začnú byť veľké.

Moja maminka, aby ste vedeli, sú strašne krásna. Starká vravia, že mám oči ako ona, ale no ja neviem či naozaj. Nemôžem sa jej do nich pozrieť. Ak by ste však po-

stavili do radu všetky maminky a mali by ste vybrať najkrajšiu, určite by to bola tá moja. Na betón. Mám ju najsamradšej na svete a každý druhý deň som s ňou, aj keby neviem čo. Starká prednedávnom vraveli, že by som mohol ísť na dlhý krásny výlet a stretol tam plno kamarátov, ktorí by boli ako ja, ale to teda nikdy. Iba keby so mnou išli aj maminka.

Pobozkám hrobček a pomaličky sa vlečiem do našej chalúčky. Popri okolitých domoch vyzerá maličká a skrčená, ale podľa mňa je krásna. Už pred dverami však cítim, že je niečo inak. Aj vzduch akoby voňal odlišne, asi ako hlina, keď prší, alebo ako lekvár. Ten mám obzvlášť rád, lebo ho môžem jesť len vo výnimočných chvíľach, ako napríklad, keď ma bolí hrdlo a mám horúčku a starenka mi chce urobiť radosť.

Dýcham teda ako odušu, vojdem dnu a tam sedia starká nad nejakým listom. Hlavu si držia v dlaniach a po líkach im stekajú slzy. Píše sa tam, že: „Oznam o deložácii...“ Nerozumiem, tak len zvedavo hľadím na starkú. Vyzerá ako kôpka nešťastia, teda ja presne neviem, ako kôpka nešťastia vyzerá, ale občas mi tak pani učiteľka v škole zvyknú vraviť, keď ma nútia opakovať si malú násobilku stále dokola. Že: „Nesed' ako kôpka nešťastia a rátaj už.“ Tak teraz vravím starkej: „Nesed' ako kôpka nešťastia.“ A oni ku mne dvihnú tvár a trošku sa pousmejú. Natiahnu ruku, aby ma pohladili po hlave a ja priskočím ako poslušný psík. S láskou sa na seba zadívame a oči nám obom klesnú k ich nohám. Zhlboka vydýchame. Pod stolom sa starkej spod sukni vinú ako laná hrubé korene, prerastajú dlážkou stále hlbšie a pevne babičku prikúvajú na miesto.

3. miesto

Emá Jacková

Súmrak nad dedinou

Venuša písala listy a ukladala ich do šuflíka. Nikdy ich odtiaľ späť nevyberala. Nevylučovala však možnosť, že to niekedy urobí, a tak len písala a odkladala znova a znova, kým jej šuflík bude stačiť. A keď nebude, urobí si miesto v ďalšom. Mala rada listy samej sebe, kde písala ako sa mala, čo robila, alebo čo chcela robiť. Túžila si k tomu zapáliť sviečku, no žiadnu nemala. Musela by ju ísť kúpiť do dediny, a to neprichádzalo do úvahy. Na okná pomaly dopadal dážď. Ticho ťukal na drevenú parapetu.

Zatúžila sa s niekým pohovárať.

Nikto nebol nablízku.

A tak písala listy samej sebe a samej sebe predstavovala priateľku. Málokto s takým priateľom dokáže vydržať.

„Ľutujem, tak veľmi to ľutujem. Keby sa čas dal vrátiť späť, stokrát by som ho späť vrátila. Stokrát by som vymazala tú chvíľu, a nie len tú, aj všetky predtým. Mazala by som chvíle, pretože spomienky a dôsledky sa ani zmazať, ani spáliť nedajú... kiežby sa dali.“

Položí pero. Otvorí okno. Otvorí ho tým pochmúrnym spôsobom, ako keď niekto umrie, a ona otvára okno, aby duša mohla von. Presne tak ho otvárala. No jej duša ostala na mieste. Odkedy sa to stalo, neprestalo pršať.

...

Nechodil. Bol to už štvrtý deň. Bola nedeľa a ona varila polievku z toho, čo si dopestovala na záhrade. Zemiakov bolo vždy viac než dokázala zjesť. V izbe to voňalo variacou sa zeleninou, starým nábytkom i muškátmi, ktoré preložila dovnútra. Snažila sa zazrieť svoj odraz v mastných polievkových okách. Potom do nich pichala varechou a snažila sa nemyslieť na nič. V ten deň sa nebo zatiahlo ešte viac. Pripomenulo jej to Zjavenie apoštola Jána, no štyria jazdci apokalypsy sa omeškávali. A neukázal sa ani drak, ani kobyľky s ľudskou tvárou, ba ani kone s hadími chvostami, nič také sa nedialo. Dni len plynuli, jeden striedal druhý, jedna polievka striedala ďalšiu. Taká apokalypsa by ukončila jej trápenie, ale ani len jeden jedinký blesk nepreťal nebo nad touto pochmúrnou dedinkou.

Spočiatku necítila nič. Ako plynuli dni, ničotu vystriedali výčitky, pocity osamelosti, smútok, bezradnosť, bezútešnosť. Tak teda takto sa cítia vyvrheli, presne takto sa cítia tí, ktorí zhrešia a uvedomia si blízkosť pekla, takto sa cítia všetci, ktorí lutujú svoje činy, ale rozhrešenia sa im nedostáva.

„Pane Bože, ak si nado mnou...“ zopäla ruky. Klakla si a z odriekania prešla do tichej modlitby. Túžila získať chvíľu nadvládu nad svojou myslou, ale myšlienky sa rodili bez jej pričinenia, prichádzali, no neodchádzali. Akoby sa snažili vyvrátať otvor do jej už beztak vytrápanej duše, akoby sa tam chceli usadiť a už nikdy neodísť, akoby ju chceli dusiť.

Polievka vykypela. Prestala sa modliť, postavila sa na rovné nohy a pokrývku odložila nabok. Ochutnala - viac než lahodná chuť ju nachvíľu omámila spokojnosťou. Spokojnosťou so sebou samou. Len na krátku sekundu, na malý moment mala pocit, že nič sa nestalo a všetko je ako predtým. Predtým, keď mu varila polievky, keď si jej prívarky pochvaľovali susedy, keď koláče, chladiace sa na vonkajšej strane parapety lákali deti zo susedstva. Vždy koláč rozkrájala a nabalila deti najlepšimi kúskami. Tými zo stredu, kde býva najviac ovocia. Presne v ten jediný krátky moment pocítila zmes všetkých radostných pocitov, ktoré v nej vyvolal hlt teplej polievky, v ktorej sa, viac než korenie, miešajú spomienky.

Vtedy precitla. Ruka s lyžicou sa jej roztriasla, výčitky a ťažoba opäť naplnili jej srdce a myseľ. Lyžicu hodila na zem. Teraz sa už triasla na celom tele a netrvalo dlho, kým si uvedomila, že nič už nebude tak, ako bolo predtým. Chuť v ústach jej zhorkla. Odstavila polievku a zvalila sa na váľandu pri piecke, zhlboka dýchala, až kým nezačala na jej viečka doliehať únava. Z varenia, z daždivého a ponurého dňa a zo všetkého, čo sa posledný týždeň prihodilo. Zaspala od vyčerpania.

Bola už tma, keď sa prebudila. Prudko sa posadila. Čosi ju vytrhlo zo spánku, no nevedela prísť na to, čo to mohlo byť. Započúvala sa do zvukov. Znelo to ako voda, no dážď to nebol. Akoby voda stonala, akoby sa otáčala a nevedela si nájsť miesta, akoby trpela, vzpínala sa a znova praskala, a stále dookola. Rozospatá vstala, na roztrasených nohách spravila niekoľko krokov. Bola bosá, topánky v spánku stratila kdesi okolo pohovky. Nohy jej oziabala zima. Niekoľkými neistými krokmi podišla k polievke, no tá už bola dávno hotová a vychladnutá. Otočila sa, vydala sa k oknu. Do vratkých nôh sa jej pomaly vracala istota. Cez okno videla len málo, väčšinu záhrady zahmlila akási para. A tak sa rozhodla pozrieť sa na záhradu, pretože tej noci čosi nebolo s kostolným poriadkom. Nohy sa jej kĺzali v orosenej tráve, no rosa bola prekvapivo teplá. Každým krokom teplejšia a teplejšia. Odrazu zostala stáť. Nehybne pozorovala mračno horúcej pary, valiacej sa do chladného večera. Hľadala oheň, no nijaký zdroj svetla nevidela, ani len hviezda jej nezaskvietila na cestu v tej bezmesačnej noci. Napriek strachu kráčala bližšie a bližšie k studni. Pozrela sa do nej.

„Pane Bože,“ hlesla.

Voda v studni vrela. Tak predsa ju len uriekli.

Horizontal grey brush strokes on the left side of the page.

Two horizontal grey brush strokes in the middle of the page.

A single, thick horizontal black brush stroke in the middle of the page.

A cluster of several horizontal grey brush strokes in the middle of the page.

Two horizontal grey brush strokes on the left side of the page.

A cluster of several horizontal grey brush strokes on the left side of the page.

Two horizontal grey brush strokes on the left side of the page.

A cluster of several horizontal grey brush strokes on the left side of the page.

Projekt Literárna Senica Ladislava Novomeského 2020 podporili:

Fond na podporu umenia
Trnavský samosprávny kraj
Záhorská knižnica Senica
Mesto Senica
Spoločnosť Ladislava Novomeského Bratislava
Literárne informačné centrum Bratislava

Literárna Senica Ladislava Novomeského 2020
Bulletin víťazných prác XXXIV. ročníka
Vydala: Záhorská knižnica Senica
Zostavili: Andrea Sadloňová, Matúš Nižňanský
Zodpovedná redaktorka: Silvia Sameková
Foto: Archív Záhorskej knižnice
Grafická úprava: Milan Mikula, RECO, s. r. o. Senica
Tlač: GH studio Senica
Náklad: 140 ks
Nepredajné

ISBN 978-80-85145-28-1

ISBN 978-80-85145-28-1

9 788085 145281